

สถานแสงอรุณ

: สื่อทางเลือกเพื่อคุณภาพ

กรมสุขภาพจิต

ที่ปรึกษา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
นพ.อุกฤษฏ์ มีลินทางกูร

อำนวยการประสานงาน

นිරชา อัครวีระกุล
ณนุต มธุรพจน์
จรินทร์ คงศรีจันทร์
นวันดา จัดหงษา

บรรณาธิการ

ยุทธนา วรณเบ็ดกุล

ผู้เขียน

วีระศักดิ์ จันทร์สงแสง

ศิลปกรรม และรูปเล่ม

สำนักพิมพ์ Organic Books

พิสูจน์อักษร

สมประสงค์ บุญผ่อง
ชนิษฐรัตน์ มีสัทน์

ภาพปก

กันจณา ต่ำโสภี

จัดพิมพ์ และเผยแพร่โดย

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)
ชั้น 2 อาคาร 88/37 ติวานนท์ 14 ตำบลลาดหญ้า อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000
โทรศัพท์ 0-2590-2304 โทรสาร 0-2590-2311
เว็บไซต์ www.nationalhealth.or.th

คำนิยม

ถ้าถามว่าหากจะเปลี่ยนแปลงโลกไปสู่โลกแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยสันติระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ และระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแล้ว อะไรสำคัญที่สุด คำตอบอาจจะมีหลากหลาย แต่คงจะไม่ลงตัวถ้าไม่ใช่การมี “หัวใจของความเป็นมนุษย์”

ไม่มีสัตว์ชนิดใดที่สามารถทำลายโลกได้ เพราะสัตว์อยู่ตามธรรมชาติ ธรรมชาติไม่ทำลายธรรมชาติ แต่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ผิดธรรมชาติได้จึงทำลายโลกได้ มนุษย์มีความโลภมากผิดธรรมชาติ และสามารถคิดเทคโนโลยีที่ขยายความโลภให้มากอย่างไม่สิ้นสุด เทคโนโลยีที่วุ่นวายนั้นคือเงิน ในขณะที่อาหารเป็นของจริง แต่เงินไม่ใช่ของจริง ลองนึกภาพดูว่าจำนวนเงินนั้นเราสามารถเติมตัวเลขเพิ่มเข้าไปเท่าไรก็ได้ เช่น ๑๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐๐... เติมนับจนสุดขอบฟ้าเลยก็ได้ แสดงว่ามันไม่ใช่ของจริง แต่เป็นมายาคติที่มายาขยายความโลภออกไปอย่างไม่สิ้นสุด

เมื่อมนุษย์มาถือการพัฒนาที่เอาเงินเป็นตัวตั้ง ก็เท่ากับเอาความโลภอันไม่มีที่สิ้นสุดเป็นตัวตั้ง การพัฒนาแบบนี้จึงไปทำลายทรัพยากรนานาชนิดเพื่อเปลี่ยนให้เป็นตัวเลขให้มากขึ้นๆ โลกจึงถูกทำลายมากขึ้น ครอบงำธรรมชาติและรบกวนการอยู่ร่วมกันจนวิกฤติและเครียดไปหมด จนไม่มีทางออกด้วยการ “พัฒนา”

แต่มนุษย์ก็มีธรรมชาติที่พิเศษสุดอยู่อย่างหนึ่ง ตามคำว่า “มนุษย์” นั้นเอง มนุษย์แปลว่าจิตใจสูง มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีจิตใจสูง

จิตใจสูง หมายถึง จิตใจที่เห็นแก่คนอื่นและสิ่งอื่นอย่างไม่นำเชื้อ เพราะ
อย่างนี้ มนุษย์จึงมีความดีที่สามารถทำเรื่องดีได้อย่างสูงสุดเนื่องจาก
ความดีสุดๆ นี้เป็นศักยภาพในความเป็นมนุษย์เท่านั้น เราจึงเรียกกันว่า
“หัวใจของความเป็นมนุษย์” ทุกคนเคยสัมผัสหัวใจของความเป็นมนุษย์
มาด้วยกันทุกคนและรู้ว่ามันให้ความรู้สึกที่อบอุ่นและเป็นสุขอย่างล้ำลึก
เพียงใด

ในกระแสรายของอารยธรรมวัตุนิยม บริโภคนิยม เงินนิยม ก็ยังมี
เรื่องดีดี หรือเรื่องที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์อยู่ในทุกพื้นที่ เพราะมัน
เป็นธรรมชาติอีกด้านหนึ่งของมนุษย์ ถ้าเราบันทึกเรื่องราวดีดีมาเผยแพร่กัน
มนุษย์ก็จะมีความสุขและมีกำลังใจมากขึ้น ความสุขและความดีเป็นเรื่องที่
ระบอบได้ สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) พยายามเคลื่อนไหว
“สังคมไทยหัวใจมนุษย์” และพยายามส่งเสริมให้มี “ธนาคารของเรื่องราวดีดี”
หวังว่าเรื่องราวดีดีเล่มนี้ จะเข้าไปสัมผัสส่วนลึกในจิตใจของผู้คนอย่าง
กว้างขวาง ด้วยสัมผัสส่วนลึกในจิตใจเท่านั้น ที่จะช่วยให้โลกงดงามน่าอยู่

ศ.พ.ประเวศ วะสี

คำนิยม

แม้เราจะเพียรพยายามสร้างและรณรงค์ ส่งเสริม “สังคมแห่ง
สุขภาวะ” ในรูปแบบต่างๆ มากมายเพียงใด แต่สังคมแห่งสุขภาวะที่แท้จริง
ย่อมไม่อาจเกิดขึ้นได้ หากมนุษย์ซึ่งเป็นผู้ขับเคลื่อนสังคมปราศจากเสียซึ่ง
“หัวใจของความเป็นมนุษย์” หรืออาจสรุปคร่าวๆ ได้ว่า “คนที่มีคุณภาพความ
ดีอยู่ในหัวใจ” ย่อมมีจิตสำนึกห่วงใยทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น สรรพชีวิตทั้งมวล
และสิ่งแวดล้อม และเมื่อบุคคลผู้นั้นลงมือกระทำการใดๆ เขาก็จะกระทำ
อยู่บนพื้นฐานของการไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ทุกคนและทุกสิ่งเหล่านั้น

เมื่อราวต้นปีที่ผ่านมานี้ คณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด
และมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่ผลการวิจัยใน
วารสารการแพทย์บริติช เมดิคัล มีเนื้อหาสำคัญสรุปได้ว่า จากการศึกษา
พฤติกรรมกลุ่มตัวอย่างกว่า 4,700 คน เป็นเวลา 20 ปี พบว่า “ความสุข”
สามารถติดต่อแพร่จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งได้ ด้วยการได้รับทราบ
เรื่องราวและพบเห็นบุคคลที่มีความสุข และเมื่อบุคคลหนึ่งได้เข้าไปอยู่ใน
เครือข่ายแห่งความสุขแล้ว เขาก็จะทำให้เพื่อนฝูงญาติพี่น้อง และคนใกล้ชิด
มีโอกาสที่จะมีความสุขเพิ่มขึ้นไปด้วย เพราะภาวะทางอารมณ์ของคนเรา
ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวเราเพียงคนเดียว แต่ยังเกี่ยวพันกับการกระทำและ
ประสบการณ์ของผู้อื่นด้วย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่เราเกี่ยวข้องด้วยโดยตรง
หรือไม่ได้รู้จักเป็นการส่วนตัวก็ตาม ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า ความสุขเป็น
โรคติดต่ออย่างหนึ่ง

ด้วยนัยเดียวกันนี้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ก็น่าจะเป็นโรคติดต่อได้เช่นกัน และเรื่องราวที่ดีที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้รวบรวมไว้ในหนังสือเล่มนี้ รวมถึงอีกหลายเรื่องราวที่รวบรวมไว้ในธนาคารเรื่องราวดีดีแห่งชาติ ก็น่าจะช่วยทำให้ “หัวใจของความเป็นมนุษย์” ติดต่อแพร่ขยายไปยังคนไทยทุกคนได้อย่างกว้างขวาง และเมื่อนั้นก็คงจะกล่าวได้เต็มปากเต็มคำว่า “สังคมไทยคือสังคมแห่งสุขภาวะ”

นพ.มงคล ณ สงขลา

ประธานคณะกรรมการบริหารยุทธศาสตร์
การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

คำนำ

การเปลี่ยนแปลง - วลีฮิตแห่งปี 2551
แท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงคือสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาแห่งการดำรงอยู่ของมนุษยชาติ ภายใต้นามที่อาจเรียกได้ว่า “การพัฒนา”
นับแต่ที่มีการพัฒนาเกิดขึ้น วิถีชีวิตของมนุษย์ยิ่งออกห่างจาก “ธรรมชาติ” อันเป็นต้นกำเนิดของชีวิตและวัฒนธรรมมากขึ้นทุกที จนทำให้ “ธรรมชาติแห่งหัวใจของความเป็นมนุษย์” เริ่มเปลี่ยนแปลงไป

.....
ธรรมชาติแห่งความเคารพและเกรงกลัวในปรากฏการณ์ธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นความมั่นใจและความอหังการที่จะเข้าควบคุมธรรมชาติ
ธรรมชาติแห่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือแบ่งปันระหว่างเพื่อนมนุษย์ เปลี่ยนไปเป็นการค้ากำไรและเอารัดเอาเปรียบ
ธรรมชาติแห่งการดำรงอยู่ด้วยความเรียบง่าย เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ฟังฟังและต่างตอบแทนกับธรรมชาติ เปลี่ยนไปเป็นการผลิตด้วยเทคโนโลยีทันสมัยที่คำนึงถึงปริมาณมากกว่าคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและสรรพชีวิต
ธรรมชาติแห่งการมองเห็นความงามของภูเขา ป่าไม้ ลำธาร ท้องฟ้า ฯลฯ ในฐานะของทรัพยากรเพื่อส่วนรวม เปลี่ยนไปเป็นการครอบครองและตีมูลค่าในรูปของตัวเงิน

.....
ท้ายที่สุดแล้ว ความเปลี่ยนแปลงที่มีเศรษฐกิจและเงินเป็นตัวตั้ง กลับนำสังคมมนุษย์ไปสู่ผลกระทบมากมาย

ป่าไม้ที่ลดลง มลพิษที่เพิ่มขึ้น ภัยธรรมชาติที่รุนแรง การขาดแคลนอาหารและแหล่งน้ำ

ความล้มเหลวของชุมชน ความเจ็บป่วย ความเหลื่อมล้ำทางสังคม
หนี้สินท่วมหัว ฯลฯ

มนุษย์ทุกคนล้วนได้รับผลกระทบนี้ ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง เพราะตระหนักถึงผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งหลาย ทั้งปวง จึงมีผู้คนกลุ่มเล็กๆ หลากหลายกลุ่ม ได้เริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงอีกครั้ง บนแนวทางของการกลับคืนสู่ธรรมชาติให้มากที่สุด

เช่นเดียวกับผู้คนจากทุกภาคส่วนในสังคมไทยที่มีส่วนร่วมในการร่าง “พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550” เพื่อมุ่งหวังให้เป็นกฎหมายที่เป็นเครื่องมือ กลไกในการเชื่อมประสานและขับเคลื่อนสังคมไทยไปสู่ “สังคมสุขภาวะ”

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ได้ดำเนิน “โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การสร้างสังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” ขึ้น โดยเล็งเห็นว่า สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์นั้นต้องอาศัยการพัฒนาประเทศอย่างสมดุล ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่กันไป ภายใต้บริบทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนในสังคม เข้ามาร่วมขับเคลื่อนด้วยหัวใจของความเป็นมนุษย์เป็นพื้นฐาน

ด้วยยุทธศาสตร์ของโครงการ ที่มุ่งเน้นการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกัน พัฒนาระบบการสร้างและจัดการความรู้ที่เน้นในทางสร้างสรรค์ สิ่งดีงามให้เกิดขึ้น โดยผ่านกระบวนการสื่อสารทางสังคมและนำไปสู่ค่านิยมใหม่ ของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดนโยบายสาธารณะที่เอื้อต่อการพัฒนาไปสู่สังคมสุขภาวะที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์

.....

จากผู้พยายามควบคุมธรรมชาติ จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้เรียนรู้ เข้าใจ และยอมรับในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ

จากผู้ชาย จึงเปลี่ยนมาเป็นผู้หญิง
จากมุ่งค้ากำไรสูงสุด จึงเปลี่ยนมาเป็นการพึ่งพาบนรากฐานของ
ความหวังยึดต่อชีวิตและสังคม

จากที่เคยทำงานเพื่อเงินและการถือตัวไปสู่สถานภาพที่ (คิดว่า) สูงขึ้น
จึงเปลี่ยนมาเป็นความใส่ใจต่อเพื่อนมนุษย์และผู้ด้อยโอกาสในสังคม เคารพกัน
ในฐานะเพื่อนมนุษย์

.....

เมื่อการเปลี่ยนแปลงนำพาผู้คนให้คืนกลับมาสู่การเป็น “มนุษย์ที่มีหัวใจของความเป็นมนุษย์” อีกครั้ง “เรื่องราวที่ดี” มากมายที่กระจายตัวเกิดขึ้น ณ มุมเล็กมุมน้อย ทั่วไทย ทั่วโลก จึงเริ่มปรากฏขึ้น

เรื่องราวที่ดีส่วนหนึ่งจะนำมาเก็บไว้ใน “ธนาคารข้อมูลเรื่องราวที่ดีแห่งชาติ” ซึ่งเป็นฐานข้อมูลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในวงกว้าง เป็นการสร้างเสริมกำลังใจให้แก่ผู้คนที่มุ่งมั่นในการสร้าง “สังคมที่ต้องการ” และที่สำคัญ เป็นแรงบันดาลใจให้ผู้คนอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังมุ่งมั่นในสิ่งเดียวกัน

เมื่ออ่าน “เรื่องราวที่ดี” ในหนังสือเล่มนี้จบลง คุณอาจค้นพบว่า...
ท้ายที่สุดแล้ว สุดท้ายของการเปลี่ยนแปลง จะนำพาผู้คนกลับคืนสู่

ธรรมชาติ

สู่การมองเห็นคุณค่าของทุกสรรพสิ่งด้วยหัวใจ
อันเป็นหัวใจที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์
และเป็นความหมายที่แท้จริงของการพัฒนา

นพ.อำพล จินดาวัฒนะ
เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ

สารบัญ

บันทึกบ้านสรวล	14
เล็กนั้นงาม	17
แหวดวงสื่อทางเลือก	21
จากจุลสารสู่นิตยสาร	23
แสงอรุณ	25
ชีวิตทางเลือกในทัศนะเชิงบวก	26
บรรณาธิการล่าสุดกับรูปแบบ Bookazine	38
เหลียวหน้า แลหลัง 1 ทศวรรษ	41
วันนี้ของसानแสงอรุณ	43
กว่าจะถึงมือผู้อ่าน	45
สาทร 10 (จดหมายถึงบรรณาธิการ)	51
คนของเส้นขอบฟ้า	55
ห้องสมุดसानแสงอรุณ	64

อรุณวาท

บ้านใดที่มีหนังสือ
บ้านนั้นก็คือบ้านป่า
ถ้าแบ็บหนังสือมา
สอนให้ประชาเกิดม

แหลม ตะลุมพุก
(เขียนราว พ.ศ. 2493-2494)

บันทึกบ้านสรว
(unbssรณาริการ)

นี่

คือสารคดีที่
นำเสนอเรื่องราวของนิตยสาร
สวนแสงอรุณ หรือหากจะ
เรียกว่า สวนแสงอรุณ ฉบับพิเศษ
ก็คงไม่ขัดเขินเกินจริง

แต่...คนไทยส่วนใหญ่อาจงุนงงสงสัย อะไรกัน-สวนแสงอรุณ?
มีนิตยสารชื่อนี้อยู่ด้วยหรือ? และ ฯลฯ คำถาม?

คำตอบ-สวนแสงอรุณ เป็นนิตยสารทางเลือกราย 2 เดือน
เนื้อหานำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับแนวความคิดและรูปธรรมของวิถีชีวิต
ทางเลือก การศึกษา เกษตรกรรมทางเลือก โดยมีเป้าหมาย--
ดูลยภาพในความงามของชีวิต

เนื้อหาหลักของแต่ละเล่มจะอยู่ในคอลัมน์เด่น ๆ อย่าง แสงอรุณ
เล็กนั้นนาม คนของเส้นขอบฟ้า ไปจนถึงคอลัมน์ที่เปิดรับต้นฉบับจาก
นักเขียนและผู้อ่านทั่วไป อาทิ แขกรับเชิญ ดาลใจจากผู้อ่าน
เดินตามหัวใจ หนังสือ-เปลี่ยน-ฉัน

เดิมรูปเล่มของ สวนแสงอรุณ มีขนาด 8 หน้ายก
ดั่งนิตยสารทั่วๆ ไป จนกระทั่งในฉบับครบรอบหนึ่งทศวรรษ สวนแสงอรุณ

ก็ปรับรูปโฉมมาอยู่ในขนาดหนังสือเล่ม (พ็อคเก็ตบุ๊ก) 16 หน้ายกพิเศษ
ความหนา 11 ยก (176 หน้า)

ย่อหน้าถัดจากนี้คือเรื่องราวของนิตยสารทางเลือกฉบับหนึ่ง-
ฉบับนี้ ซึ่งยืนระยะต่อเนื่องมาได้เกินทศวรรษ และมีพัฒนาการที่ดีขึ้น
อย่างโดดเด่น

สวนแสงอรุณ ยังไม่มีระบบการวางจำหน่ายในร้านหนังสือทั่วไป
เน้นเผยแพร่โดยระบบสมาชิกประจำเป็นหลัก และไม่มีรายได้จากการขาย
หน้าโฆษณาอย่างนิตยสารกระแสหลักตามท้องตลาด ในส่วนของเนื้อหา
จึงสามารถพุ่งตรงสู่เป้าหมายที่ต้องการจะสื่อสารโดยไม่ต้องพะวงหรือขึ้น
ต่อเจ้าของสินค้าผู้ให้การอุดหนุน ทุกตัวอักษรใน สวนแสงอรุณ เพื่อผู้อ่าน
โดยตรง และเพื่อเป้าหมาย ดูลยภาพในความงามของชีวิต

หนอนหนังสือที่เป็นแฟนอ่านของ สวนแสงอรุณ อยู่ก่อนแล้ว
หรือที่ยังไม่เคยเห็นหน้านิตยสารนอกกระแสเล่มเล็กๆ ฉบับนี้เลยสักครั้ง
ก็ตาม คงจะไม่เสียเปล่ากับการที่จะทำความรู้จักตัวตนและที่มาของนิตยสาร
ทางเลือกแนวสร้างสรรค์ที่งามสง่าอย่างสมศักดิ์ศรีคนทำ-และคนอ่าน

ทำไม สื่อทางเลือกอย่างสวนแสงอรุณ จึงถือกำเนิด และอยู่รอด
ได้นานกว่าทศวรรษ? และ 12 ปี ที่ผ่านมา สื่อทางเลือกฉบับนี้ ให้เนื้อหา
สาระและทางเลือกอะไรแก่ผู้อ่าน?

เล็กนั้นมา

สานแสงอรุณ ยุคปัจจุบัน ไนเลมจะมีคอลัมน์ใหม่คอลัมน์หนึ่ง
ที่โดดเด่นเป็นทักล่าวถึงของคนอ่าน ชื่อคอลัมน์ "เล็กนั้นงาม" นำเสนอ
เรื่องราวของคนเล็กๆ ที่ทำเรื่องดีๆ ที่น่าสนใจ แต่ยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง
หากเอาคอลัมน์นี้ย้อนยุคกลับไปเมื่อสิบกว่าปีก่อน คง
สอดรับเข้ากับเนื้อหาเรื่องการก่อเกิดของนิตยสาร สานแสงอรุณ
ได้อย่างเหมาะเจาะลงตัว

เพราะ สานแสงอรุณ ก็เกิดขึ้นจากคนกลุ่มเล็กๆ เพียง 7 คน
ที่คิดฝันอยากทำสิ่งดีๆ มีประโยชน์ต่อสังคม

"ตั้งแต่เราตั้งออฟฟิศจนผ่านมาเกือบ 20 ปี เราก็บอกว่าตั้งใจ
จะทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคม จนกระทั่งถึงปี 2535 ก็ถามกันจริงๆ

แล้วเราได้ทำหรือยัง การที่เราหยิบสตางค์ให้ใคร แล้วบอกว่าเราทำ เราพูดได้เต็มปากไหม นี่คือนี่ที่เป็นคำถามที่เกิดขึ้นกับพวกเรา เราจึงทำองค์กรที่ทำงานเพื่อสังคมจริงๆ ขึ้นมา”

พระสันติพงศ์ เขมปัญญา หรือ สันติพงศ์ ธรรมธำรง

เมื่อ 30 กว่าปีก่อน ซึ่งเป็นคนหนึ่งในกลุ่มผู้ร่วมก่อตั้งบริษัทแปลนกับเพื่อนที่เรียนจุฬาย มาด้วยกัน ซึ่งส่วนใหญ่จบมาทางสถาปัตย์

พวกเขาเริ่มมาจากการคิดร่วมกัน ตกลงร่วมกันว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของผลกำไรทางธุรกิจ จะเอามาทำประโยชน์ให้กับสังคม ซึ่งก่อนหน้านั้นเคยทำในรูปของการให้ทุนอุดหนุนคนที่คิดทำโครงการดีๆ อย่างกลุ่มนักศึกษาที่มาขอทุนทำค่าย หรือคนที่สนใจจะทดลองใช้ชีวิตทางเลือก

จนมีการตั้งคำถามเพื่อทบทวนกันว่า นั่นเป็นการทำประโยชน์เพื่อสังคมจริงแล้วหรือ?

กระทั่งนำมาสู่การจัดตั้งมูลนิธิสถานแสงอรุณ ตามคำบอกเล่าของ **ครองศักดิ์ จุฬามรุต** ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มผู้ร่วมก่อตั้ง

“จากข้อตกลงร่วมกันในทางธุรกิจว่า 60 เปอร์เซ็นต์ของผลกำไรเอามาทำประโยชน์เพื่อสังคม แต่อยู่ในรูปตัวเลขมาตลอด จนวันหนึ่งผมคิดว่าไม่ใช่แล้ว เพราะเราไม่ได้ทำสักที มีแต่คร่ำเคร่งทำธุรกิจ ผมเสนอว่าควรตั้งมูลนิธิ เพื่อกันเงินออกมาเป็นเรื่องเป็นราว การเป็นมูลนิธิเรื่องหลักชัดเจนคือ การเผยแพร่ความคิดทางเลือก แต่ไม่ยุ่งกับการเมือง เรื่องนิตยสารจึงต้องทำ พยายามผลักดันให้ทำออกมา เพราะต้องการเผยแพร่ สร้างกระแสให้สังคมรับรู้ความคิดใหม่ๆ เลยให้มีทีมงานทำ ผมให้แนวคิดแต่ไม่ได้ไปมีบทบาทมาก”

ต่อแนวทางของมูลนิธิสถานแสงอรุณที่ว่า ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองนั้น พระสันติพงศ์บอกว่า

“ในทางการเมืองจะมีเรื่องของผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม จะมีคนสองคน มีข้อเสนอ อีกคนก็ค้าน ถ้าสองส่วนเขามันหนักที่เท่ากันตลอดเวลา สังคมจะก้าวไปได้อย่างไร เราอยากเป็นอีกหนึ่งหน่วยที่ไม่เหมือนสองส่วนนี้ จะขอเดินไปข้างหน้า ไม่เพียงแต่เสนอความคิด เพราะมันมีแต่การต่อสู้ทางความคิด แต่ไม่ได้ลงมือทำ เรามองว่าในสังคมน่าจะมีอีกส่วนหนึ่งที่ไม่ใช่แค่คอยเสนอความคิด เป็นส่วนหนึ่งในการกระทำ และเราเองก็ขอเป็นส่วนนั้น คิดว่านี่คือทางเลือกของเรา เราเลือกขออยู่ในส่วนที่ลงมือทำ”

แล้วเมื่อตั้งมูลนิธิขึ้น

“เราก็ลงมือทำด้วยการพัฒนาพื้นที่ ที่อำเภอบ้านสร้าง **สวนแสงอรุณ** เป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมขึ้นมา ความคิดของเรา มีเป้าหมายหลักของมูลนิธิอยู่สามอย่างคือ หนึ่ง-ทำเรื่องการศึกษา สอง-ทำเรื่องเยาวชน สาม-ทำเรื่องธรรมชาติ”

จากนั้นจึงเกิดความคิดที่จะทำ จุลสารสถานแสงอรุณ เพื่อเป็นกระบอกเสียงของมูลนิธิ

“จุลสารเกิดจากความคิดร่วมกันว่า น่าจะมีสื่อที่ช่วยเผยแพร่ความคิดของเราด้วย เพราะทำในวงแคบๆ คงไม่เพียงพอ มีสื่อกระจายความคิด ช่วยประชาสัมพันธ์ให้คนรู้ว่าสิ่งนี้อยู่ เป็นสื่อกลางให้ผู้คนได้พบเจอแลกเปลี่ยนกัน” **เรื่องพิลาศ ธรรมวิเศษ บรรณาธิการจุลสารสถานแสงอรุณ** พูดถึงจุดมุ่งหมายของการทำจุลสาร และเล่าถึงที่มา

“คุยกันว่าอยากมีงานสักชิ้นที่จะให้คนหันกลับมามองด้านในของตัวเอง มองสิ่งดีงามในชีวิต และทำให้ชีวิตเกิดความสมดุล เราเป็นคนเล็กๆ

ในกลุ่มบริษัทแปลน แต่มีความตั้งใจเยอะที่จะทำ และเห็นแง่มุม คนเรามีเมล็ดพันธุ์ดี อยู่ในตัวเองแล้ว เพียงแต่บางคนอาจไม่มีโอกาสทำให้มันงอกงามขึ้น หรือไม่มีแรงบันดาลใจมากพอ หรือไม่มีทางเลือกพอที่จะทำ หรือบางคนอาจรู้สึกว่ามีพลังทำสิ่งต่างๆ ให้สังคม แต่ไม่มีเวที ไม่มีเพื่อน ไม่มีการรวมกลุ่มกันให้เกิดพลัง ก็คิดว่าอยากให้งิจกรรมของมูลนิธิมีส่วนสร้างแรงบันดาลใจให้คนเห็นแง่มุมดีๆ ในชีวิต ทำชีวิตตัวเองให้ดี ให้เกิดความสมดุล ให้เกิดความสวยงาม และเมื่อแม่พลังใจอันนี้ไปสู่สังคมวงกว้างด้วยพลังของพวกเขา”

มูลนิธิสานแสงอรุณ ก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนกันยายน 2536 หนึ่งในปีถัดจากนั้น จุลสารสานแสงอรุณ ฉบับปฐมฤกษ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 “...สานฝันวันใหม่” ก็ออกสู่สายตาผู้อ่านในเดือนกันยายน 2537 ด้วยรูปแบบจุลสารเล่มบางๆ ขนาด 16 หน้ายกพิเศษ

เรื่องพิลาส บรรณาธิการจุลสารสานแสงอรุณ ให้ข้อมูลว่า ช่วงแรกสุดพิมพ์เผยแพร่โดยการแจกฟรี ซึ่งหากคนที่ได้รับเห็นว่าไม่มีประโยชน์กับตัวเองก็ขอให้ช่วยส่งต่อให้กับคนที่คิดว่าน่าจะเกิดประโยชน์ ด้วยความคาดหวังว่า จะมีผู้อ่านเห็นความตั้งใจของคนทำ ผ่านไป 2-3 ฉบับ เริ่มมีคนตอบกลับทั้งในรูปของจดหมาย โทรศัพท์เข้ามาพูดคุย รวมทั้งการสมัครสมาชิก

สายธารแห่งมิตรภาพเริ่มต้นขึ้น

“เป็นสังคมที่น่าทึ่ง บางคนไม่เคยรู้จักกันเลย แต่เขาเขียนจดหมายมาเล่าเรื่องต่างๆ ให้ฟัง เหมือนกับว่าเขาได้ไปเห็นเรื่องสนุก และอยากบอกเล่าสู่กันฟัง บางคนค้นพบตัวเองในสิ่งดีๆ ก็เขียนมาเล่า คล้ายกับว่ามีบางอย่างที่คนปรารถนาหามาเติมเต็ม และเราช่วยเติมคำตอบให้เขา

เป็นความคาดหวังของเราว่าเขาจะได้ มองเห็นว่าชีวิตมีสิ่งดีๆ อยู่ สิ่งสมดุลที่อยู่รอบตัวเรา ธรรมชาติ การศึกษา เรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมที่อยู่รอบตัวเรา ฉะนั้นกิจกรรมของมูลนิธิก็จะอยู่กับเรื่องเหล่านี้

เราพยายามคิดและจัดกิจกรรมที่ผู้คนตระหนักว่า มีอะไรดีอยู่ตลอดเวลา และสิ่งเหล่านี้ก็ถูกถ่ายทอดลงจุลสาร ทั้งเรื่องราวฉบับสวยงาม เศร้า พยายามมองด้วยแง่มุมใหม่ มองเป็นการเรียนรู้ สร้างพลังขึ้นมา สร้างโอกาสให้ตัวเองในการลงมือทำ”

แฉวงสื่อทางเลือก

ชวงนี้มีสื่อทางเลือกของกลุ่มองค์กรลักษณะเดียวกันในต่างจังหวัดที่ผลิตสื่อในแนวเดียวกันนี้ส่งมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน

“บรรยากาศช่วงนั้นมี ผลิบา ดอกตัวป่า สะพาน เขาทำในพื้นที่ของเขา อยู่รอบนอก พวกเขาจะส่งมาแลกเปลี่ยนกันอ่าน เราก็มองว่าเขาทำสิ่งดีๆ ในองค์กรของเขา เห็นว่าจุลสารเล็กๆ เปลี่ยนแปลงโลก หรือถ้าเปลี่ยนแปลงใครสักคนก็ยิ่งดี ในครอบครัว ในสังคม ในที่ทำงานเขาไม่ต้องยิ่งใหญ่อะไร เขาบอกว่า ‘แค่เปลี่ยนความคิดชีวิตก็เปลี่ยนแล้ว’ จุลสารสานแสงอรุณ เป็นสื่อที่สื่อสารความคิดที่มีต่อสังคม ต่อคน ขณะเดียวกันก็ทำตัวเป็นเพื่อนที่ซักชวน ไปหาไปเจอ ไปทำ เหมือนเปิดช่องทางให้เติบโต”

ขณะที่บรรณาธิการจุลสารสถานแสงอรุณ บอกว่า จุลสารเกิดใหม่ เล่มนี้เปรียบเหมือนตัวตนของเธอ ที่ใช้ความคิดกับมันอยู่ตลอดเวลา และ จริใจที่สุดกับการทำ คิดอย่างไรก็เขียนออกไป ท่วงทำนองในการนำเสนอ จึงค่อนข้างใกล้ชิดกับคนอ่าน

เธอรูสึกว่าขณะที่เนื้อหาของหนังสือมุ่งไปที่การทำให้คนอ่าน งอกงาม ตัวคนทำเองก็ควรจะงอกงามไปด้วย เธอจึงทำงานไปอย่างมีความสุขตลอดเวลา แม้งานจะหนักเพราะต้องออกไปสัมภาษณ์และทำ ภาพประกอบซึ่งเป็นภาพวาดเองด้วย

“การงานมันเบียดเบียนในตัวเอง ทำให้ตัวเองเติบโต ทำให้เราปลดปล่อยตรงที่ว่าไม่ต้องคาดหวังผลกำไรจากการจำหน่าย ไม่ต้องคาดหวัง จำนวนสมาชิก หรือหากออลันที่ตั้งดูคน อยากรู้อะไรก็ให้เลย เราจึงไม่กดดัน แต่เรามีแรงจูงใจที่จะทำให้ชีวิตมันงอกงาม เหมือนต้นไม้ ที่เติบโตตามธรรมชาติ มีความตั้งใจทุกฉบับเลยนะ ใส่ลงไปทุกเม็ด

“อย่างหลังจากอ่านฉบับนี้เขาอาจจะอยากปลูกต้นไม้สักต้น อ่านฉบับนี้เขาอาจเลิกใช้ถุงพลาสติกสักใบ อ่านฉบับนี้เขาอาจช่วยคนตาบอดข้ามถนน เราทำได้ตลอดเวลาในชีวิตของเรา อยู่ที่ว่าเรารู้จักคิดใหม่ การถูกคิดเป็นผลบุญของแต่ละคน เราสื่อออกไปเราก็ทำได้แค่นั้น แต่การถูกคิดมันเป็นเรื่องของแต่ละคน เหมือนเรารู้ใครสักคน เราซื้อดอกไม้ให้ นั้นบรรลุผลแล้ว แต่เขาจะเอาไปปักแจกัน เอาไปตากแห้ง หรือห้อยลงถังขยะ เราก็ไม่รู้ แต่เราได้ส่งความปรารถนาดีไปแล้ว ถ้าเขาถูกคิดได้ถึงหัวใจของเขา เขาอาจจะเอาดอกไม้ไปหะนุบำรุง ก็เป็นประโยชน์ของเขา ได้ดมกลิ่นดอกไม้”

จุลสารรายเดือนของมูลนิธิสถานแสงอรุณฉบับนี้ เดินทางมาจนถึงฉบับที่ 22 กันยายน-ตุลาคม 2539 “ยิ้มกลางสายฝน”

เป็นฉบับสุดท้าย รวมอายุจุลสาร 2 ปี

หลังจากนั้นก็ไม่มีจุลสารสถานแสงอรุณอยู่อีกต่อไป

แต่มีนิตยสารอีกฉบับหนึ่งเกิดขึ้นแทนในต้นปีถัดมา ในชื่อเดิมว่า สถานแสงอรุณ

ที่มาของชื่อ ฟังดูให้ความหวังและกำลังใจ **ธีรพล นิยม**

ประธานมูลนิธิสถานแสงอรุณ คนปัจจุบัน บอกว่ามีที่มาสองนัย

อย่างหนึ่งคือ เป็นการระลึกถึงอาจารย์**แสงอรุณ รัตกลี** อาจารย์ของพวกเขาเมื่อครั้งเรียนคณะสถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์ ซึ่งเป็นผู้จุดพลังทางความคิดเชิงอุดมคติ และจิตสำนึกทางสิ่งแวดล้อมให้กับบรรดาลูกศิษย์

ในเรื่องนี้ **ครองศักดิ์ จุฬามรกต** ผู้ร่วมก่อตั้งมูลนิธิสถานแสงอรุณ และเป็นศิษย์คนหนึ่งของอาจารย์แสงอรุณ เล่าว่า

“พวกเราที่จบสถาปัตย์กันมา มีความคิดอ่าน มีอุดมการณ์ มีคติ มีจิตวิญญาณขอบเขต เพราะมีอาจารย์แสงอรุณเป็นแรงบันดาลใจ อาจารย์

แสงอรุณเป็นครูที่ดีมากฯ ซึ่งหาได้ยาก เป็นครูที่ทำให้ลูกศิษย์มีแรงบันดาลใจ คิดอะไรดีๆ ซึ่งผมคิดว่าสำคัญ คนแบบนี้มีบทบาทต่อความคิดอ่านของคนอื่น

“ท่านเคยออกหนังสือ อนาคต เขียนบทความนำเสนอความคิด ซึ่งในสมัยนั้นไม่กี่คนหรอกที่กล้าพูดความจริง ก็มีค่านิยมนับถือชื่อ แสงอรุณ เป็นมงคล ถ้าใช้ชื่อนี้จะมีความหมายที่สุด บอกที่มาที่ไปของพวกเราด้วยว่าเป็นสถาปนิก เป็นส่วนเล็กๆ ที่สามารถสร้างสรรค์อะไรให้กับสังคมได้”

ความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอาจารย์แสงอรุณ รัตกสิกร นั้นมีเรื่องเล่าจากคนร่วมยุคสมัยเดียวกับท่านว่า อาจารย์เคยขอซื้อชีวิตของตนไม่ไว้จากคหขวานของชาวบ้าน! เมื่อไปพบพวกเขากำลังจะตัดต้นไม้ใหญ่ ที่คอยโป่งแยง อำเภอแรมิม จังหวัดเชียงใหม่

ตามคำเล่าของ 'รงค์ วงษ์สวรรค์' ที่โมน สวัสดิ์ศิริ นำมาเขียนไว้ใน *สวนแสงอรุณ ฉบับพิเศษภาคม-มิถุนายน 2550* ว่า

“ตอนมาสำรวจที่ดินแถวนี้กับเพื่อนเมื่อสามสิบปีก่อน เพื่อนคนนี้เขารักที่นั่นมาก...พอแสงอรุณเขาซื้อที่ดินไปได้สักพัก ก็มีนายทุนใหญ่เข้ามากว้านซื้อที่ดินเอาไปทำรีสอร์ททั้งหมด จำได้ว่าแสงอรุณโกรธมาก เขาขายที่ดินที่ซื้อไว้หมดเลย...สิ่งที่เหลืออยู่ของแสงอรุณก็มีแค่ไร่สองต้นนี่แหละ ชาวบ้านแถวนี้ไม่อยากตัดต้นไม้เพราะต้องการขยายถนน ดินะที่แสงอรุณเขาซื้อต้นไม้สองต้นนี้กับชาวบ้าน ให้ชาวบ้านสัญญาปากเปล่าว่าจะไม่โค่นมัน...”

แสงอรุณ

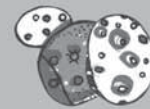
เปิด

รพล นิยม อดีตผู้ร่วมก่อตั้ง ซึ่งกลายมาเป็นประธานมูลนิธิสวนแสงอรุณในปัจจุบัน กล่าวถึงความหมายของชื่อ สวนแสงอรุณ อีกนัยหนึ่งว่า หมายถึงแสงอาทิตย์ที่เป็นบ่อเกิดแห่งพลังอันยิ่งใหญ่

สองเดือนหลัง จุลสารสวนแสงอรุณ ฉบับสุดท้าย นิตยสารสวนแสงอรุณ ฉบับแรก “ทำด้วยหัวใจ” ก็ปรากฏโฉมออกมาแนะนำตัวกับผู้อ่าน ในรูปแบบขนาดนิตยสาร 8 หน้าๆ มีภาพลายผ้าบาติกรูปนกกำลังสร้างรังเป็นภาพปก โดยมียุทธชัย เจริญชัย เป็นบรรณาธิการ (บ.ก.) คนแรก

เขาเขียนไว้ในบทบรรณาธิการของนิตยสารฉบับแรกว่า

“ความฝันของเรา เป็นนิตยสารสาระทางเลือก ให้คุณค่าและกำลังอย่างสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปัจจุบัน นำเสนอเรื่องจริง ประสบการณ์จริงของชีวิตที่กล้าคิด กล้าทำหา หรือมอง กับความเป็นเวที เปิดไว้สำหรับความหลากหลายทางความคิดและจินตนาการของผู้อ่าน เพื่อการสร้างสรรค์และเป็นเจ้าของร่วมกัน...”

แต่กว่าจะสำเร็จออกมาเป็นรูปเล่ม เขาเล่าเบื้องหลังที่ทุกทุก เลเนื่องจากเริ่มต้นทำกันแบบยังไม่ประสบความสำเร็จ

ได้ข้อมูลการทำนิตยสารจากเอกสาร แล้วลองทำเป็นเล่มออกมา เชิญผู้หลักผู้ใหญ่ในแวดวงหนังสือมาเป็นที่ปรึกษา ขอความเห็นว่าการจะเป็นอย่างไร “ต้นร่างถูกวิจารณ์และเลย แก้ไปแก้มาจนไม่ไหวแล้ว สุดท้ายเนื้อหาเล่มแรกก็ออกมา ทำด้วยหัวใจ”

การเผยแพร่ ยังคงใช้ฐานสมาชิกกลุ่มเดิมของจุลสาร และตัว บ.ก. ใช้สายสัมพันธ์ของความเป็นเพื่อนชักชวนให้เข้ามาสมัครเป็นสมาชิก จนเพิ่มจำนวนขึ้นเป็นหลักพันในช่วงแรก และถึงพันกว่าคนในปีถัดมา

ชีวิตทางเลือกในกรุงเทพฯ

ปรรณิการ์ สานแสงอรุณ คนแรก บอกว่า จุดยืนหลักของ นิตยสาร คือการนำเสนอสาระของชีวิตทางเลือกในทัศนคติเชิงบวก เน้นเนื้อหาในเมืองไทยว่ามีใครทำอะไรดี อยู่ที่ไหน ให้ผู้อ่านได้เกิด ความหวังกำลังใจ เห็นโลกเห็นมุมชีวิตที่งดงาม

จุดมุ่งหมายต่อเนื่องต่อมาคืออยากให้สานแสงอรุณ มีลักษณะ เป็นชุมชนที่มีความสัมพันธ์ผ่านหนังสือ

“ระหว่างผู้อ่านกับหนังสือ อยากให้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยการพยายามจัดกิจกรรมบ่อยๆ เนื้อหาหลักของเล่มก็มาจากกิจกรรม เสวนาพูดคุย ภายใต้แนวคิดว่างอก บ.ก. ก็ไม่ใช่คนที่รู้อะไรมากมาย

ใช้วิธีเชิญคนที่คิดว่าน่าจะให้แง่มุมดี ได้มาเสวนากันและเชิญผู้อ่านมาฟัง เสวนา จากนั้นก็สรุป เรียบเรียงออกมาเป็นต้นฉบับตีพิมพ์นิตยสาร และชวนผู้อ่านมาทำเรื่องดี เหล่านั้นด้วย พยายามเน้นในเรื่องอาสาสมัคร

“การทำต้นฉบับบางเรื่องไม่เฉพาะกอง บ.ก. อย่างเดียว เราชวนอาสาสมัครไปด้วย อาจไปช่วยถ่ายรูป ช่วยสัมภาษณ์ ถอดเทป และยังได้เจอแหล่งข้อมูลด้วย ไม่ใช่รออ่านในหนังสืออย่างเดียว ก็ทำหลายครั้ง มีคนสนใจ หรือบางทีสัมภาษณ์ใครแล้วน่าสนใจเราก็จัด กิจกรรมสัญจร ให้คนอ่านได้ไปเจอจริงๆ อย่างที่อำเภอพะโต๊ะ มีโรงเรียน เล็กๆ แห่งหนึ่งน่าสนใจก็จัดสัญจรไป หรือไปสวนผักดินที่ละเชิงเทราก็ทำให้ผู้อ่านได้สัมผัสด้วย ซึ่งลึกซึ้งกว่าการอ่านอย่างเดียว ก็พยายาม ทำให้นิตยสารมีความเป็นชุมชนในตัวด้วย”

กิจกรรมต่อเนื่องนี้ยังถือเป็นการแสวงหากัลยาณมิตรเข้ามา ร่วมไม่รวมมือ ซึ่งยุทธชัยบอกว่าเป็นการชักชวนกันมาสร้างสรรค์ในแง่ของวิถียุทธศาสตร์ บทความรู้ บทความ หรือข้อเขียนต่างๆ ที่ตีพิมพ์ใน สานแสงอรุณ ก็ถือเป็นการเผยแพร่เพื่อสาธารณะ

“สานแสงอรุณ ไม่มีที่บอกว่า ห้ามนำไปเผยแพร่ก่อนได้รับ อนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษร คือเราเห็นว่าเป็นเรื่องที่คนต้องรู้ ข้อเขียน ทั้งหมดจึงไม่เคยบอกว่าห้ามเผยแพร่ก่อนได้รับอนุญาต นี่เป็นนโยบายที่ เรียบอกกับคนที่เขียน เราถือว่าเนื้อหาของเราต้องการการเผยแพร่อยู่แล้ว เราจะสงวนลิขสิทธิ์ทำไม ฉะนั้นจึงบอกไว้แต่ต้นว่ายินดีให้นำไปเผยแพร่ เพียงให้ช่วยอ้างอิงว่านำไปจากตรงนี้ ตามมารยาทที่ต้องอ้างถึงผู้เขียนด้วย ไม่ต้องขออนุญาตก็ได้เพราะยินดีให้เผยแพร่อยู่แล้ว”

ในช่วงแรกนี้ นอกจากกระจายนิตยสารในระบบสมาชิกประจำแล้ว ยังมีการนำसानแสงอรุณออกวางจำหน่ายตามแผงผ่านระบบสายส่งด้วย แต่ทำได้ราว 2 ปี ก็ต้องยุติ เพราะยอดขายต่ำ มีหนังสือตีกลับจำนวนมาก

ปีเดียวกับการเกิดของนิตยสาร *सानแสงอรุณ* ประเทศไทย ประสบกับภาวะวิกฤติเศรษฐกิจพองสบู่แตก ในปีต่อมาพลอยทำให้ *सानแสงอรุณ* ได้รับผลกระทบไปด้วย ในแง่ของการสนับสนุนที่ขาดหายไป มีการคุยกันว่าอาจจำเป็นต้องปิดมูลนิธิ แต่ผู้สนับสนุนบางคนไม่ยอมให้นิตยสารต้องยุติ เพราะมีสมาชิกตอบรับดี และทีมกองบรรณาธิการก็ไม่อยากให้เลิกทำ ยุทธชัยจึงยอมรับการย้ายที่ทำการกองบรรณาธิการนิตยสารไปอยู่ที่บ้านของเขา โดยเขาทำหน้าที่บรรณาธิการต่อมาจากจนถึงปี 2543 “ตอนนั้นผมเอาลูกออกจากโรงเรียนมาที่บ้านเรียน ไม่สามารถเป็น บ.ก. ต่อได้ ก็ได้พจน์ กริชไกรวรรณ มาเป็น บ.ก. ต่อ”

บรรณาธิการคนที่สองกับบริโภคนิยม

“ง” เริ่มทำเล่มสุดท้ายของปี 2543 ตอนนั้นกิจกรรมของมูลนิธิเริ่มฟื้น”

พจน์ กริชไกรวรรณ บรรณาธิการคนที่สองของนิตยสาร เล่าจุดเริ่มต้นของตัวเองกับงานในนิตยสาร *सानแสงอรุณ* และพูดถึงความเป็นมาระหว่างตัวเขากับ *सानแสงอรุณ* ว่า

“ช่วงที่ที่เรื่องพิลาศทำจุลสาร ทำได้น่ารักดี เราอ่านและเก็บสะสม มีอยู่ครั้งเคยเขียนและแปลงานเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมส่งมาลง ปี 2542 ตอนบวชอยู่วัดป่ามหาวัน ชัยภูมิ ผู้ใหญ่ในมูลนิธิ *सानแสงอรุณ* แวะไปที่วัดพระไพศาล วิสาโล เจ้าอาวาส ก็เลยแนะนำให้รู้จัก พอสิกมา ปี 2543 ที่ยุทธชัยไปทำโฮมสเตย์ หาคคนมาทำแทน ก็เลยดึงผมมาเป็น บ.ก.”

सानแสงอรุณ ในยุคของ บ.ก. พจน์ กริชไกรวรรณ เนื้อหาจะเน้นที่เรื่องบริโภคนิยม การเดินทาง ซึ่งในเวลานั้นการเดินทางกำลังเป็นกระแสในสังคมอยู่ด้วย และเขามองว่าการเดินทางบางแบบก็เป็นเรื่องการบริโภคนิยมด้วย เขาได้ไปร่วมเดินธรรมาศรธา ที่เน้นเรื่องความเรียบง่าย เรื่องจิตวิญญาณภายใน จึงนำเรื่องนี้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหา

แต่นั่งประจำตำแหน่งบรรณาธิการอยู่ได้ 8 เดือน เขาก็พบว่าตัวเองทำต่อไม่ไหว

“ตอนนั้นจัดหน้านิตยสารเองด้วย เหนื่อยมาก ช่วงที่ทำ 8 เดือน ทำกันตลอดเวลา ระดมความคิดของทีมงาน ทำกันหลายอย่างทำได้สี่เล่ม รู้สึกว่าไปไม่ถึงที่สุด เป็นเพราะภูมิปัญญาไปไม่ถึง เวลาที่จำกัดทีมงานที่จำกัด เป้าหมายที่อยากให้นิตยสารไปถึงที่สุดมันก็ได้เท่านั้น ช่วงนั้นผู้ใหญ่อยากทำหลายอย่าง จึงมีเรื่องเยอะ เราไม่ไหว บอกเขาว่าผมทำงานนอนไม่หลับสักคืน กลับไปบ้านก็คิด คิดตลอด กลายเป็นความหมกมุ่นส่วนตัว เลยไม่แอบปี เป็นเรื่องความสมดุลที่บกพร่อง

“ทางผู้ใหญ่เข้าใจนะ เรื่องงานได้ผล คนก็เป็นสุข เพราะทุกคนต่างโหยหาเรื่องที่เป็นแก่นแกนข้างใน มันเป็นเรื่องที่ท้าทายมาก การทำนิตยสารที่มีแนวคิด มีความน่าสนใจ เหมือนคำโปรย คุณภาพใน

ความงดงามของชีวิต ทำกันได้ใหม่ เป็นเรื่องท้าทาย แต่สุดท้าย เราก็คงรู้สึกว่าไม่เหมาะกับงานนี้เลยสินะ”

ก่อนหน้านั้นเขาเคยเสนอแนวคิดที่เขาประเมินเองว่า เป็นแนวคิดแปลกๆ เรื่องหนึ่งว่า ให้บรรดานิตยสารที่อยู่ในกลุ่มสื่อทางเลือกที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกันว่า อาทิ *อาจารย์สาร สารโกมล สานแสงอรุณ* น่าจะมาร่วมกันทำเป็นเล่มเดียวกัน เอาคนทำและฐานสมาชิกมารวมกัน ซึ่งเขามองว่าน่าจะทำให้เกิดพลังขึ้นมา โดยมีแนวคิดว่าจะแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนใหญ่ๆ แล้วแบ่งกันรับผิดชอบ และให้ทุกฝ่ายรับผิดชอบ ซึ่งน่าจะช่วยลดต้นทุนทั้งในแง่ค่าใช้จ่ายและการดำเนินงาน และยังได้ก็เลยสมัครเพิ่มขึ้นด้วย

ผ่านบทบาทร่วมทำนิตยสารมานานหลายปี อดีตบรรณาธิการนิตยสารทางเลือกเพื่อคุณภาพในความงดงามของชีวิต มองภาพรวมของวงการนิตยสารในปัจจุบันว่า

“เราเป็นสมาชิก สารคดี คู่คิมค่าที่สุด ลบเดือนออกไปเลย คนมักคิดว่าพอพ้นเดือนแล้วนิตยสารจะล้าสมัย โอเพ่น (open) ขึ้นเป็นตัวเลขถือว่าเป็นข้อดีนิตยสารที่แปลงกายเป็นรูปพ็อคเก็ตบุ๊กเวลาอยู่ในชั้นจะอยู่ได้นาน ถ้าหนังสือน่าสนใจ มันอยู่บนชั้นได้นาน สมัยนี้ไม่ต้องนั่งในออฟฟิศก็ทำหนังสือได้ทุกอย่าง และนิตยสารใหม่ๆ แทรกเรื่องทางเลือกลงด้วย แม้แต่สำนักพิมพ์ใหญ่ๆ ทำนิตยสารทั่วไป ยังมีเรื่องราวที่ทางเลือกลง”

ต่อนิตยสาร *सानแสงอรุณ* เขามองว่า

“บทบาทต่อไป ขึ้นอยู่กับคนรุ่นนี้และต่อไปว่าเขาต้องการให้เกิดอะไร คอนเซ็ปต์นี้ไม่ล้าสมัยหรอก เพียงแต่บางยุคสมัยคนแก่ล้าสมัยมองไม่เห็น พอถึงยุคที่เกิดวิกฤตก็จะหันกลับมาที่หนึ่ง ส่วนรูปแบบเนื้อหา

ประเด็น ต้องปรับให้เหมาะกับยุคนี้ๆ สามารถทำได้อะไรไม่สิ้น มนุษย์ยังโยยหาเรื่องพวกนี้อยู่ แต่บางที่เราหลงลืม”

ส่วนที่ว่าเขายังคงมีเยื่อหรือสนับสนุนอย่างไรได้บ้าง

“ช่วยให้กำลังใจ ให้คำแนะนำ หรืออาจเขียนมาลงบ้าง หรือแนะนำแหล่งที่ทำให้เกิดต้นฉบับดีๆ ได้ คงไม่มีเงินสนับสนุน”

ทางเลือกของบรรณาธิการหญิง

“ได้” อ่าน *सानแสงอรุณ* ฉบับหนึ่ง ชื่อกอง บ.ก. ขาดไปหนึ่งคนก็ดีใจมาก คิดว่าน่าจะรับคนเพิ่ม เลยโทรศัพท์ไปสมัครเป็นกองบรรณาธิการ” วันอาทิตย์ ด้านตระกูล บรรณาธิการคนที่ 3 เล่าความรู้สึกแต่หลังจากให้กองบรรณาธิการ *सानแสงอรุณ* ยุคปัจจุบันฟัง เมื่อวาระครบหนึ่งทศวรรษของ *सानแสงอรุณ*

เมื่อได้มาคุยกัน ยุทธชัย เฉลิมชัย ซึ่งเป็นบรรณาธิการอยู่ในขณะนั้นก็ตกลงรับวันอาทิตย์เข้าร่วมงานในกองบรรณาธิการ

เธอตัดสินใจลาออกจากการบรรณาธิการภาษาจีน ที่มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ซึ่งเป็นงานที่รายได้ดีและมั่นคง ออกมาทำสิ่งที่อยากทำ

วันอาทิตย์อยู่ในกองบรรณาธิการได้ช่วงหนึ่งเมื่อ พจนกริชไกรวรรณ ลาออก เธอได้เข้ารับหน้าที่ต่อ เป็นบรรณาธิการคนที่ 3 และได้ปรับปรุง *สวนแสงอรุณ* ให้ดูสดใสโล่งขึ้นในด้านรูปลักษณ์ ส่วนเนื้อหาที่มีเรื่องใหม่ๆ และมีคอลัมน์ใหม่เพิ่มขึ้น แต่ยังคงประเด็นหลักของนิตยสารคือ ดุลยภาพในความตงามของชีวิต ที่เน้นการบอกเล่าเรื่องราวของคนเล็กๆ ที่กล้าทำสิ่งดีๆ ที่อาจแตกต่างจากชีวิตกระแสหลัก ให้ความหวังกำลังใจ และเป็นเวทีสำหรับคนที่อยากแบ่งปันทัศนะและความคิดเห็นในทุกรูปแบบงานเขียน

ในวันที่ผ่านหน้าที่ในนิตยสาร *สวนแสงอรุณ* ไปแล้ว อดีตบรรณาธิการคนที่ 3 มองนิตยสารในเมืองไทยทุกวันนี้ว่า

“นิตยสารหลายสิบหัวบนแผงทุกวันนี่ 9 ใน 10 มีแต่พยายามจะขายเรื่องเนื้อหึงมึงสา ไม่เว้นแม้กระทั่งหนังสือพิมพ์...แต่ก็มีนิตยสารบางหัวที่ให้ความรู้ ที่ให้ประโยชน์กับคนอ่านและอยู่ได้ดี อย่าง สารคดี หรือนิตยสารแนวสุขภาพอย่าง *ชีวจิต*”

เธอยังหวังว่า

“วันหนึ่ง *สวนแสงอรุณ* น่าจะอยู่แบบนั้นได้ คือทั้งมีคุณค่าและขายได้”

สวนแสงอรุณ อาจเป็นนิตยสารเล็กๆ ที่มีคนรู้จักน้อย แต่เธอค่อนข้างแน่ใจว่าถ้าใครลองได้รู้จักก็มักจะติดตามกันตลอด และอยากให้ผู้อ่านที่เป็นแฟน *สวนแสงอรุณ* อย่าเพียงแต่อ่านอยู่คนเดียว ให้ช่วยสื่อสารกลับมาให้ทีมกอง บ.ก. ทราบด้วย อ่านแล้วเป็นอย่างไร ชอบหรือไม่ชอบอะไร อยากให้ปรับปรุงส่วนไหน เพราะทุกเสียงของผู้อ่านคือกำลังใจที่ดีให้กับทีมงาน และถ้าอ่านแล้วถูกใจก็ขอให้ช่วยบอกต่อกับ

วันอาทิตย์ ด้านตระกูล ประจำการในตำแหน่งบรรณาธิการอยู่ 2 ปี ก็จำเป็นต้องลาออกเพราะเธอดังครุภ และตั้งใจจะเลี้ยงลูกด้วยตัวเอง ยุทธชัยเข้ามาทำหน้าที่ บ.ก. อยู่อีก 1 ปี ก็ได้ฉันทน์ แจ่มดวง มาเป็นบรรณาธิการคนที่ 4

บรรณาธิการคนที่สี่ เปลี่ยนรูปลักษณ์

ของฉันทน์ แจ่มดวง อาจไม่เป็นที่รู้จักในวงการ เพราะเขาบอกว่าไม่เคยอยากออกมายืนหน้าชั้น ทั้งที่จริงก็เคยทำหนังสือมาก่อน

“อย่าง ปาจารย์สาร ผมช่วยเต็มที่ แต่ยื่นกรานไม่ให้ใส่ชื่อผม เพราะไม่อยากจะเอาใจตัวเองด้วยชื่อเสียง ผมอาจมองต่างจากคนอื่นที่ทำหนังสือว่าต้องมีชื่อใส่ไว้”

สำหรับนิตยสาร *สวนแสงอรุณ* เขาแล้วว่าได้ผ่านตามาตั้งแต่ฉบับแรกๆ แต่ยังไม่ได้อ่านเพราะยังไม่ใช่แนวที่ตัวเองสนใจ จนเมื่อได้มานั่งเป็นบรรณาธิการจึงต้องถลกแขนเสื้อลุยเอาหน้ามาศึกษา

“เมื่อได้มาทบทวนดูของเก่า จึงได้รู้ว่าตอนหลังมันมีลักษณะพราวๆ มั่วๆ บุคลิกของหนังสือไม่ปรากฏชัดเจนเท่าไร ดูคลุมๆ เครือๆ ไปหมด ผมอาจจะเห็นต่างจากคนทำรุ่นก่อนๆ อย่างปกเป็นภาพอาจารย์เทพศิริ ลงต่อเนื่องไป เลยแยกไม่ออกว่าปกไหนเป็นปกไหน ซึ่งในความเป็นจริงนิตยสารมันทำอย่างนั้นไม่ได้”

โดยวิธีการของเขา ในฐานะ บ.ก. เขาจึงเริ่มจากการย้อนกลับไปดูรากของหนังสือ

“เวลาผมทำหนังสือผมก็จะไปดูว่าตัวรากเหง้าของเขาคืออะไร แล้วพยายามจับประเด็นให้ได้ว่าเขาถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองอะไร อย่าง สานแสงอรุณ ก็เป็นปากเสียงของมูลนิธิสานแสงอรุณ และจับประเด็นได้ว่าเริ่มแรกที่คุณเรื่องพิลาศเป็นคนทำ ก็เป็นจุลสารสะท้อนกิจกรรม ความคิดเห็นของบริษัทแปลนที่ไปทำงานเพื่อสังคม และสมัยนั้นบริษัทเอกชนที่มีบทบาททางสังคมก็จะมีแปลนกรูไปด้วย จึงมีภาพกิจกรรมต่างๆ มากมาย ก็เหมือนจุลสารหรือจดหมายข่าวชาวค่ายนั่นเอง ต่อมาก็ทำเป็นรูปเล่มแบบนิตยสาร ได้สักสองสามฉบับฟองสบู่ก็แตก จากนั้นก็มีการปรับตัวอย่างชัดเจน

“สรุปได้ว่า เริ่มต้นเป็นจุลสารค่าย มีความโรแมนติก ต่อมาปรับเปลี่ยนชีวิตคนเมือง จะอยู่ในเมืองอย่างไรให้แห้งแล้งมากหนัก หาแง่มุมในชีวิตคนทำงาน คนชั้นกลาง...แต่ผมพยายามจะมองหาว่าสิ่งที่เขาไม่ได้คิดคืออะไร และได้ข้อสรุปว่าน่าจะเป็นเรื่องของคนกับบริบทรอบๆ ตัว เหมือนปรัชญาของสถาปนิกที่ว่าสร้างอาคารแบบไหนจะวางคนไว้ตรงไหนในอาคาร จัดสเปซอย่างไร มีต้นไม้ตรงไหนอย่างไรให้ชีวิตชุ่มชื้น มีความงามด้วย มีประโยชน์ใช้สอยด้วย

“เท่าที่ผมเห็นหลังๆ เนื้อหามาด้านการศึกษาค่อนข้างเยอะ ซึ่งตอบสนองคนอ่านมาก แต่ผมไม่สนใจเรื่องพวกนี้เลยแม้แต่น้อย ก็ไม่สามารถมาต่อเรื่องนี้ได้”

सानแสงอรุณ จึงเปลี่ยนหน้าตาไปอีกครั้งในช่วงที่มีบรรณาธิการนิพนธ์ แจ่มดวง เป็นผู้คุมบังเขียน

“ผมมีสายสัมพันธ์กับศิลปินหลายคน ก็พยายามดูว่ามีรูปอะไร น่าสนใจก็ติดต่อ รูปลักษณะก็เปลี่ยนไปมาก และต้องคุยกับคนจัดหน้าว่า บางอย่างไม่ต้องตีกรอบ นี่ปัญหาใหญ่ของนิตยสารเลยนะ ตอนนั้นก็คือยังมีเสียงชมว่าปกดีขึ้น สวยขึ้น”

ด้านเนื้อหา มีการเสริมเรื่องแปลเข้ามามาก ซึ่งเป็นบรรณาธิการบอกว่า เป็นเรื่องหญ้าปากคอกที่ง่ายต่อคนทำ เรื่องไหนที่ยังไม่มีต้นฉบับ ก็แปลเรื่องโดยตรงกับประเด็นมาลง

หน้าที่ของ บ.ก. เขาเห็นว่านอกจากการตามทวงต้นฉบับจากนักเขียน ควรจะมีอะไรที่กลั่นออกมาจากความคิดของตัวเอง ซึ่งถ้าจะให้ดีก็ควรร่วมกันเขียนในกอง บ.ก. ดูว่ามีประเด็นหรือปัญหาอะไรที่น่าสนใจ แล้วแสดงออกมาว่าคิดเห็นต่อประเด็นเหล่านั้นอย่างไร

“การทำงานเรื่องหนังสือหรือทำงานเรื่องความคิดนี้ไม่จบ พอเสร็จไปเล่มหนึ่งแล้วจะมีเรื่องใหม่ที่แวบขึ้นมาให้อยากทำต่อ เหมือนการส่งลูกรับลูก และเราต้องคิดถึงคนอ่านว่าพอทำเรื่องนี้แล้วน่าจะทำเรื่องอะไรต่อให้สมบูรณ์ขึ้น”

บรรณาธิการคนที่ 4 ของ สานแสงอรุณ มีมุมมองต่อ สานแสงอรุณ ยุคปัจจุบันที่ผ่านเขาไปแล้วว่า

“ผมว่าหนังสือถ้าทำต่อเนื่องมาถึงสิบปีได้จะต้องมีอะไรที่เป็นแก่นสารอยู่ การที่หนังสือสามารถอยู่ต่อเนื่องยาวนานขนาดนี้ ย่อมมีข้อดีของตัวเอง มีปรัชญาที่ซ่อนอยู่ ซึ่งถ้าค้นให้เจอก็เป็นประโยชน์ อาจจะทำให้ก้าวกระโดดไปสู่คุณภาพแบบใหม่ เช่น อาจจะเป็นเรื่องของจิตใจที่แน่นของคนที่ทำ และเจ้าของทุน เป็นข้อเด่นและเป็นองค์ประกอบให้หนังสืออยู่ได้ เพราะหนังสือแนวทางเลือกทุกวันนี้ล้มง่ายมาก เปรียบเทียบกับนิตยสารกระแสหลัก ซึ่งมีโฆษณาเยอะ ไม่ต้องกังวลเรื่องความอยู่รอด

“นอกจากนี้หนังสือยังไปเกี่ยวพันกับสื่ออื่น เช่น โทรทัศน์ ที่ทำให้คนอ่านหนังสือน้อยลง แต่แน่นอนว่าคนยังคงอ่านหนังสือที่มีเนื้อหาสาระ ผมคิดว่าภาษามีที่ทางของตัวเอง ขอแค่คนให้ใจก็จะแสดงเสนยานาภาพออกมาเอง ต้องยอมรับว่าโดยภาพรวม เราเอาวิธีการทำนิตยสารมาจากฝรั่ง หนังสือหนาๆ ภาพสวยๆ ลงทุนเยอะๆ โฆษณามากๆ กระดาษดีๆ แล้วมีสาระน้อยๆ ประกอบพอไม่ให้น่าเกลียด ขายโฆษณาง่าย

“แต่สมัยคนที่ทำหนังสืออย่างรุ่น ศรีบูรพา หรือหลังมาอย่าง จิตร ภูมิศักดิ์ ก็ทำในวงไม่กว้างนัก แต่ข้อเขียนที่ปรากฏในที่ต่างๆ ทำให้คนพูดต่อกัน อ่านเล่มนี้หรือยัง สังคมศาสตร์ปริทัศน์เล่มใหม่มีบทความนี้ นะเวีย...สมัยก่อนคุณก็ต้องไปหาซื้อ ไม่ได้ยืมมาซีร็อก ซึ่งทำให้หนังสืออยู่ได้ ไม่ใช่ว่าทำหนังสือแถมซีดี หรืออะไรอย่างอื่น อยากได้ซีดีแล้วไปซื้อหนังสือ

“เหมือนว่าตัวหนังสือเองไม่มีพลังพอที่จะโน้มน้าให้เราอยากได้ อยากเป็นเจ้าของบทความนั้นหรือว่าประโยคนั้นๆ คุณค่าของหนังสือมันอยู่ตรงนั้นเอง เกิดการพูดต่อ คิดต่อ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย เกิดความคิดใหม่ คือ ความคิดเดียวมันไม่ดีหรือสมบูรณ์หรอก แต่จะดีหรือสมบูรณ์กว่านั้นได้ ก็ต่อเมื่อเกิดการคิดต่อกันใหม่ ดังนั้นเวลาจะทำหนังสือต้องคิดว่าคนอ่านเขา คิดอะไร เขาเป็นอย่างไร ต้องตีให้แตก”

ท่ามาได้ช่วงหนึ่งนิพนธ์ก็เกิดคำถามกับตัวเอง ซึ่งเขาบอกว่ามัน อาจเป็นการแสวงหาว่าตัวตนของตัวเองอยู่ตรงไหน

“ท่ามาบ๊ากว่าผมรู้สึกว่ามันแสงอรุณไม่ใช่หนังสือที่คนวัยผมจะทำ มันควรเป็นคนวัยไม่เกิน ๓๕ มาทำ เพราะลักษณะของसानแสงอรุณ เริ่มต้นมาอย่างนั้น ซึ่งผมมองว่า สานแสงอรุณอาจจะอยากกลับไปสู่บรรยากาศแบบจุลสารก็ได้”

อีกเหตุผลหนึ่งคือ

“การอยู่ท่ามกลางบรรยากาศที่ห้อมล้อมด้วยบริษัทธุรกิจ ทั้งที่ผ่านมาชีวิตผมไม่เคยคิดฝัน ทั้งนี้ไม่ใช่ว่าเขาผิด เรถูก หรือเราผิดเขาถูก แต่ชัดเจนว่าไม่ใช่ตัวเรา อีกเรื่องคือ การเมือง หรืออุดมคติ และเสียงสะท้อนตอนนั้นก็ออกมาว่า ออกมาได้เรื่องเบาๆ ไปลงเว็บไซต์ อะไรทำนองนี้ซึ่งผมรับไม่ได้ ผมว่าไม่ว่าจะเป็นหนังสือเบา หรือหนักอย่างไร จุดยืนหรือความคิดทางการเมืองต้องชัดเจน เช่น เราไม่เห็นด้วยกับทักษิณก็จะอัดตลอด แต่ผู้ใหญ่เขาไม่อย่างนั้นเพราะเราอยู่ในองค์กรธุรกิจ จะทำให้มีผลกระทบหรือเปล่า เขาว่าไม่ได้ ถ้าจะวิจารณ์ก็ให้ทำด้วยเมตตา ซึ่งผมยังไม่เข้าใจ

“แต่ในฐานะที่เราคุมหนังสืออยู่ เราต้องมีสิทธิ์ที่จะตีฆ้องร้องป่าวอย่างที่ผมชอบใจคำพูดของอภิลักษณ์ฝ้ายอันแล้ววที่เขียนหนังสือคำปู้คำฟ้อใจโลในเรื่อง สามก๊ก นะ ที่ตอนจบได้ถูกถามว่าคิดยังไงถึงได้เขียนคำแรงนัก เขาบอกว่า วรรณกรรมดั้งคร นั้นว่ามาจนเต็มเหนี่ยวแล้วจะปล่อยออกไปเบาๆ กระไรได้ แต่หน่วยงานบอกว่า เราจะไม่ตีรัฐบาล เวลาเราทำหนังสือไม่ว่าจะพูดถึงแง่มุมของชีวิตอะไรก็ตาม แต่ต้องเกี่ยวโยงกับปัญหาใหญ่ๆ ด้วย”

นั่นเองที่ทำให้บรรณาธิการหนุ่มคนปัจจุบันได้เข้ามารับมือต่อจากการทาบตามของบรรณาธิการคนที่ 4

“ผมว่ามันเป็นโอกาสที่ดีนะ ที่จะได้ทำสิ่งที่เรารัก”

บรรณาธิการคนที่ 4 พูดกับชายหนุ่มที่เขาอยากชวนมาเป็น บ.ก. ต่อจากเขา

ชายหนุ่มก็ตกลงรับคำชักชวนโดยไม่ลังเล

เมื่อมองกลับไปจากปัจจุบัน บรรณาธิการคนที่ 5 ของ สานแสงอรุณ บอกว่า “ต้องขอบคุณพี่นิพนธ์ แจ่มดวง ที่ทำให้มาอยู่ตรงนี้ และเรียนรู้อะไรมากมาย ทั้งความสุขและความทุกข์ เพราะงานนิตยสาร เป็นความรู้ใหม่สำหรับผม ผมเคยทำหนังสือเล่มมาบ้าง แต่งานนิตยสาร นั้นแตกต่างโดยสิ้นเชิง มันไม่เคยจบจริงๆ สักฉบับเดียว ต้องคิดอะไร ใหม่ๆ และหาแง่มุมสร้างสรรค์ตลอดเวลา”

บรรณาธิการล่าสุดกับ Bookazine

ทวีศักดิ์ แก้วเข้ม เข้ามารับหน้าที่บรรณาธิการ สานแสงอรุณ คนที่ 5 เมื่อปี 2548 เขาเล่าถึงเบื้องหลังการทำงานว่า เนื่องจากไม่เคยทำ นิตยสารมาก่อนเลย เมื่อเข้ามารับหน้าที่ สิ่งแรกที่ทำคือการกลับไปศึกษาดู สานแสงอรุณ ฉบับเก่าๆ ก็พบว่า เนื้อหาหลักเป็นแนวชีวิตทางเลือก เกษตรกรรมธรรมชาติ การศึกษาทางเลือก ซึ่งคำว่า ทางเลือก ในที่นี้จะ หมายถึงพื้นที่ที่ชีวิตไม่ถูกจำกัดว่าต้องไปทางใดทางเดียวเท่านั้น

“สังคมกระแสหลักอาจนำชีวิตคนไปทางใดทางหนึ่ง สานแสงอรุณ เหมือนเป็นทางเลือกที่ให้คุณรู้สึกว่ามีทางเลือกที่อาจไม่จำเป็นต้องไป ชัยหรือชวา ทางเล็กๆ ตรงนี้ส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติ คือการเอามา ทดลองใช้ในชีวิตจริง การศึกษาทางเลือกก็ต้องปฏิบัติ เกษตรกรรมชาติ อาหารสุขภาพ ก็ต้องทดลองดู หรือแม้แต่โยคะหรือการปฏิบัติธรรมก็เน้น ไปที่การปฏิบัติ”

ทวีศักดิ์ แก้วเข้ม
บรรณาธิการสานแสงอรุณ
ฉบับปัจจุบัน

เขายังมองต่อไปว่า ความงามความสมดุลในชีวิตคน ประกอบขึ้นจากปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ ศิลปะ วรรณกรรม ฯลฯ ซึ่งส่วนหลังนี้ ยังขาดอยู่ใน สานแสงอรุณ เขาจึง คิดที่จะนำเสนอสิ่งเหล่านี้ให้คนทุก คนชั้นได้เห็น ว่า ศิลปะ วรรณกรรม ก็เป็นสิ่งจำเป็นต่อความสุขของชีวิต

“ผมคิดว่าเดิมเป้าหมายของ สานแสงอรุณ มุ่งตอบสนองชนชั้นกลางที่ต้องการ แสวงหาวิถีชีวิตที่มากกว่าการทำมาหากิน เมื่อเพิ่มเนื้อหาในเรื่อง ศิลปะวรรณกรรมเข้ามา ก็ไม่มั่นใจหรอกว่าจะดีขึ้นหรือเปล่า ต้องดูกันต่อ ไปว่าเปลี่ยนแล้วจะเป็นอย่างไร ที่ที่เขาทำมาแต่เดิมก็ไม่มีกรอบว่าต้อง ทำไปอย่างนั้นอย่างนี้ ผมก็เอาฐานเดิมที่มีอยู่ แล้วเอาความสนใจของเรา เพิ่มเข้ามา เพราะเชื่อว่าน่าจะให้ความสำคัญกับคนอ่านรุ่นใหม่

“เรื่องประเภทศิลปะวรรณกรรมน่าจะมีส่วนกระตุ้นให้เขารู้สึก อยากอ่าน แต่ก็ยังรักษารฐานเดิม ยังกลับไปหาคนในแบบเกษตรกรรม ทางเลือก นักคิดสายทางเลือก ซึ่งคงต้องให้มีเรื่องราวเหล่านี้อยู่ต่อไป ผสมกับเรื่องจากกลุ่มใหม่ๆ ที่เป็นนักเขียน กวี และเพิ่มเรื่องหนึ่ง เรื่องศิลปะเข้ามาด้วย”

ความเปลี่ยนแปลงนี้ มีเสียงสะท้อนกลับมาทั้งจากภายในองค์กร และผู้อ่านทั่วไป

“ภายในมีบางคนที่ค่อนข้างชอบ เราก็ได้ทำไปตามหน้าที่ ตามสภาพการที่คิดว่าเหมาะสม โดยจะปรึกษากับพี่ยุทธชัย ผู้จัดการมูลนิธิ และเป็นบรรณาธิการอำนวยการ ส่วนคนนอก เสียงตอบรับจากคนรุ่นใหม่ รู้สึกจะมีมาก ในแง่ที่ว่าน่าจับต้องมากขึ้น มีอะไรกระตุ้นความคิดเขา ได้เอา ข้อคิดคำพูดบางประโยคบางเรื่องไปเผยแพร่ต่อในที่ต่างๆ ส่วนสมาชิกเดิม ที่เป็นรุ่นเก่า ยังสนับสนุนอยู่ แต่ผมไม่แน่ใจว่าการอ่านและความสนใจใน เนื้อหามีมากน้อยเพียงใด เข้าใจว่าน่าจะน้อยลงนะ”

ธีรพล นิยม ในฐานะผู้ร่วมก่อตั้ง และเป็นประธานมูลนิธิสาน แสงอรุณคนปัจจุบัน มองความเปลี่ยนแปลงนี้ว่า “ออกไปทางวรรณกรรม บ.ก. เป็นอย่างไรก็เป็นอย่างไร อย่าไปฝืนตัวเอง เพียงแต่ให้สิ่งที่เราเป็น ทำให้ชาวบ้านเข้าใจง่าย เอาไปใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น วรรณกรรมดี ๆ ก็มีอิทธิพลกับชีวิตผม ในด้านกระตุ้นความคิด ทำให้เข้าใจสังคม เรื่องราวอะไรต่างๆ ได้ชัดเจน เช่น คนขี้เสื่อ แม่ นารีซิสซัสกับโกลมุนด์ สำหรับคนยังไม่ได้ศึกษารวม วรรณกรรมก็มีส่วนในการสอนศีลธรรม จริยธรรมได้ดี และที่จริงมูลนิธิสานแสงอรุณก็ได้อิทธิพลจากหนังสือของ พระไพศาล วิสาโล ถ้าจำไม่ได้ก็น่าจะเป็นเรื่อง **แลขอบฟ้าเขียว** ถือว่าเป็น แรบบันดาลใจให้กับคนแปลน”

ทวีศักดิ์ แก้วเข้ม เข้ามารับหน้าที่บรรณาธิการ ในฉบับปีที่ 9 ของ สานแสงอรุณ เมื่อเดินทางมาถึงฉบับปีที่ 10 เขาใช้วาระโอกาสครบ รอบหนึ่งทศวรรษนั้นเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนรูปเล่มของนิตยสารเสียใหม่ จากขนาดเดิม 8 หน้ายก (18.3 x 26.3 เซนติเมตร) เป็นขนาดพ็อคเก็ตบุ๊ก 16 หน้ายกพิเศษ (14.5 x 21 เซนติเมตร) ทำให้หนังสือเพิ่มขึ้นในด้าน ความหนาเป็น 176 หน้า พิมพ์ขาวดำทั้งเล่มบนกระดาษปรีฟโรเนียว 60 แกรม เพียงปกที่พิมพ์สี่สี กระดาษอาร์ตหนา (230 แกรม)

บรรณาธิการหนุ่มให้เหตุผลในการขอปรับเปลี่ยนรูปโฉมของ สานแสงอรุณ ในครั้งนี้ว่า “เพราะสานแสงอรุณ ไม่ได้เป็นนิตยสารที่อ่าน แบบเปิดดูภาพสวยๆ เนื้อในก็เ็นข่าวตัว คือเน้นการอ่านแบบจริงจัง ก็คิดถึงขนาดเล่มแบบหนังสือเล่ม ว่าน่าจะชวนอ่านมากขึ้น ไม่ถึงกับเป็น หนังสือที่เป็นแบบรวมข้อเขียน คือมีความเป็นนิตยสารผสมหนังสือเล่ม ที่อาจเรียกกันว่า บุกกาซีน (bookazine) เห็นความต่อเนื่องของแต่ละฉบับ แต่โดยรูปลักษณ์สไตล์การอ่านแล้วให้อ่านได้นานกว่า ก็ใช้โอกาสที่ สานแสงอรุณ ครบรอบ 10 ปี เป็นจุดเปลี่ยน”

เหลียวหน้า แลหลัง 1 กอวสุ

ในวาระที่นิตยสารเดินทางอย่างต่อเนื่องมาได้ถึงหนึ่งทศวรรษ ครองศักดิ์ จุฬามรกต ซึ่งมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ยุคก่อร่าง มองนิตยสาร ทางเลือกนอกกระแสที่ร่วมสร้างมากับมือว่า

“การทำอะไรที่ทวนกระแส มีประโยชน์อยู่แล้ว สุดแท้แต่ใครจะ รับไปอย่างไร การทำหนังสือพวกนี้เป็นการสร้างคุณค่าอีกอย่างหนึ่ง กับ ความเชื่อของทีมที่ทำ ถ้าไม่มีความเชื่อ ไม่มีกระค้นคว้า ทำไปก็หลอกเขา เปล่าๆ คนทำต้องมีความสุขในการทำ ไม่ใช่การรับจ้างทำ ขณะที่ทำอยู่ให้มี ความสุขตามความเชื่อ”

ความเชื่ออย่างหนึ่งที่เขาเห็นคือเรื่อง ความเมตตา

“สิ่งที่สังคมต้องการ ผมเชื่อว่าต้องการความมีเมตตา ไม่ต้องการความคิดกฎเกณฑ์อะไรมากมาย ผมเน้นความเมตตา ความเป็นเพื่อน พูดคุยแลกเปลี่ยน อย่าไปยึดมั่นถือมั่นว่าความคิดของตัวเองสมบูรณ์ที่สุด ฉะนั้นอย่าสั่งสอน พยายามเป็นเพื่อน ไม่ใช่ใช้ความคิดเห็นของเราถูกต้องเสมอไป ถ้านิตยสารถ่ายทอดเรื่องนี้ได้ น่าจะมีประโยชน์เพิ่มขึ้น หนังสือทางความคิดมันเยอะ แทนที่จะเอาไปพูดชูคนอื่น ผู้ทำให้เห็นความเมตตาดีกว่า ถ้าทำได้คนอ่านจะยอมรับแนวความคิดของเราได้ มันต้องรู้สึกอบอุ่นนะ ไม่ใช่เรื่องของการแสดงความรู้ภูมิปัญญาอะไรมากมาย หรือแม้แต่การยกย่องภูมิปัญญาชาวบ้านจนเป็นแฟชั่น เราทำให้เข้าถึงชีวิตดีกว่า”

ขณะที่ยุทธชัย เจริญชัย บรรณาธิการ สานแสงอรุณ คนแรกมองนิตยสาร สานแสงอรุณ ในยุคปัจจุบันว่า “มีชีวิตขึ้น มีความหวังขึ้น สะสวยขึ้น เหมือนจะเป็นสาวขึ้น อาจเป็นอีกช่วงเวลาหนึ่งที่เบ่งบาน มันอาจมีชะตากรรมไม่ต่างจากผู้คน ขึ้นอยู่กับสังคม ผู้คน สภาพแวดล้อม และอาจกลับไปสู่ภาวะกระพร่องกระแพร่งอีกก็ได้ วันหนึ่งอาจไปถึงเวลาใหม่ก็อาจเปล่งปลั่ง หรือผจญชะตากรรมแบบเก่า หรือหยุดตัวไป ผมอยากเชิญชวนให้ติดตามต่อไป ยอมรับความเป็นจริงของมัน ถ้าใครเป็นเพื่อนของ สานแสงอรุณ เขาน่าจะเห็นอะไรบางอย่างที่เกิดขึ้น และเขาก็ยังเป็นเพื่อนอยู่”

ส่วนธีรพล นิยม ผู้ร่วมก่อตั้ง พูดถึงหลักคิดสำคัญที่ สานแสงอรุณ เน้นมาตั้งแต่ต้น คือการลงมือทำ

“ความคิดก็สำคัญ แต่ความคิดมันจะมีประโยชน์ก็ต้องผ่านการลงมือทำ ถ้าความคิดล้นๆ ก็มีโอกาสสวนเวียนอยู่ในวัฏจักรแห่งความคิด และนี่เป็นจุดอ่อนของความคิดที่ไม่ผ่านการลงมือทำ มันต้องมีปรีชาปฏิบัติ ปฏิเวธ อยากให้นำการทำจริงมาเล่าเสนอ เพราะบางที่ปัญญานอนอย่างเราก็อยู่กับการอ่านการคิดเสียเยอะ”

ในการก้าวเดินต่อไปข้างหน้าอย่างไม่ตกสมัย และคงความเป็น นิตยสารสาระทางเลือกสำหรับผู้อ่านอย่างแท้จริง ครองศักดิ์ จุฬามรดก ผากแนวทางถึงทีมงานที่ทำอยู่ในปัจจุบันว่า

“ผมอยากให้อินเทอร์เน็ต เข้ากับผู้คนในยุคปัจจุบัน ไม่ใช่สื่อสารแต่กับกลุ่มตัวเอง ตามสมัยให้ทัน เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้คน ต้องแสวงหาคุณภาพตรงนี้ ไม่จำกัดกรอบความคิดของคนทำ ศึกษาความเป็นไปของสังคมอย่างปล่อยาว แต่เราเชื่อว่าคนมีโอกาสที่จะเปลี่ยนความคิดได้ แต่ต้องอาศัยเวลา ยังไงก็ต้องตั้งเป้าหมายขยายกลุ่มผู้อ่าน เพราะเราใช้ทรัพยากรต้องให้คุ้มค่ากับคนอ่าน ต้องเกี่ยวกับการสร้างเครือข่ายให้มากขึ้น”

วันนี้องสาปแเสงอรุณ

ปัจจุบันสำนักงานกองบรรณาธิการ สานแสงอรุณ อยู่ในซอย สาทร์ 10 ย่านบางรัก กรุงเทพฯ ในอาคารจักรของกลุ่มบริษัทแปลน บนชั้น 2 ของอาคารห้องสมุดประชาชน สานแสงอรุณ

ทุกวันทำงาน บรรณาธิการ ทวีศักดิ์ แก้วเข้ม กับสมาชิกกอง บรรณาธิการ อีก 2 คน คือ วุฒิสานต์ จันทร์วิบูล และวิฑายากร ไส่วัตร รวมถึงช่างภาพ รุ่งโรจน์ ไกรบุตร สุมหัวกันระดมความคิดและนั่งทำงาน กันอยู่ในห้องนั้น โต๊ะทำงานของแต่ละคนมีจอคอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะวาง เต็มอยู่ตรงกลาง ซึ่งอาจถูกขนาบด้วยกองเอกสารและหนังสือเล่มที่กำลังใช้ หรือเพิ่มต้นฉบับในความรับผิดชอบของแต่ละคน โต๊ะบรรณาธิการตั้งอยู่

มุมในสุด บนโต๊ะมีหนังสือเล่มวาง
อยู่หนาแน่นกว่าโต๊ะอื่น มากมาย
จนลามออกไปถึงบนชั้นที่วางอยู่
ชิดผนัง

“คนทำงานจริงๆ มีอยู่
เท่านี้” บ.ก. ทวีศักดิ์ พูดต่อมาหลัง
แนะนำให้ผู้รู้จักกองบรรณาธิการแต่ละ
คน “การคิดงานและการตัดสินใจ
ต่างๆ ก็ระดมกันในห้อง พี่ยุทธชัย
ซึ่งเป็นบรรณาธิการอำนวยการ

ช่วยอำนวยความสะดวก ถ้ายิ่งคิดกันไม่ตกไม่ลงตัว บางทีก็เชิญที่เขาเข้า
ร่วม แต่โดยการตัดสินใจเขาก็ให้ บ.ก. ตัดสินใจ”

นิตยสารกระแสหลักตามท้องตลาดโดยทั่วไปมักกระมิดกระเมี้ยน
ที่จะบอกยอดพิมพ์จริงกับใครๆ ถ้าไม่ปิดบังจนดูเหมือนเป็นเรื่องเร็นลับ
สุดยอด ก็มักกวดอ้างยอดพิมพ์เกินจริงไปเป็นหมื่นเป็นแสนเล่ม ทั้งนี้เพราะ
นิตยสารกระแสหลักมีรายได้หลักจากการขายโฆษณา ซึ่งเป็นตัวควบคุมไม่
เพียงแต่เรื่องยอดขาย แต่รวมถึงรูปเล่ม และเนื้อหา ทำให้นิตยสารส่วน
ใหญ่จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ขาย ดารา คนดัง และไลฟ์สไตล์

ต่างจากนิตยสาร *सानแสงอรุณ* ซึ่งอยู่ได้ด้วยเงินสนับสนุนส่วนหนึ่ง
จากกลุ่มบริษัทเอกชนที่เห็นความสำคัญของการต้องมีสื่อทางเลือกเพื่อ
สร้างดุลยภาพให้ความคิดของคนในสังคม ทำให้ บ.ก. *सानแสงอรุณ*
สามารถบอกตรงไปตรงมาว่า นิตยสารที่เขาดูแลอยู่พิมพ์ฉบับละ 2,000 เล่ม
ลดลงจากเดิมที่เคยพิมพ์ 2,500 เล่ม ตามจำนวนสมาชิกที่ลดลง

(ซ้าย) บรรณาธิการวิศักดิ์
(กลาง) ยุทธชัย เฉลิมชัยกิจ
บรรณาธิการคนแรก
(ขวา) วุฒิชานต์ จันทรวิบูล
กองบรรณาธิการ

เขายังเปิดเผยยอดสมาชิกที่จ่ายเงินจริงว่าตอนนี้มีอยู่ราว 500 ราย
ที่เหลือเป็นห้องสมุดต่างๆ ทั่วประเทศ ซึ่งส่งให้เปล่าเป็นประจำอยู่ราว
1,000 แห่ง กับสมาชิกอีกนิตินันทนาการ และค่าตอบแทนนักเขียนซึ่งจ่าย
ให้เป็นตัวนิตยสารเช่นกัน

กว่าจะถึงมือผู้อ่าน

หกสองเดือนจะมี *सानแสงอรุณ* เล่มใหม่เดินทางออกไปหาผู้อ่าน
กว่าจะออกมาเป็นนิตยสารฉบับใหม่แต่ละเล่ม บรรณาธิการ
คนปัจจุบันฉายภาพให้เห็นอย่างละเอียดตั้งแต่เริ่มคิดเรื่อง

“จะมีประชุมใหญ่ประจำปีของกอง บ.ก. เพื่อกำหนดธีมหลักของ
ทั้งปี 6 เรื่อง ว่าในปีถัดไปจะทำเรื่องอะไรบ้าง ก็แลกเปลี่ยนระดมความคิด
ได้หัวเรื่องมากก็วางเป็นแผนงานของทั้งปี 6 ฉบับ”

จากนั้นในการทำงานแต่ละฉบับก็จะมาลงรายละเอียดกันว่าจะเอา
เรื่องอะไรมาเป็นเรื่องเด่น จะสัมภาษณ์ใครบ้าง

“พยายามจะให้แต่ละเล่มมีความเป็นเอกภาพ ให้มีเรื่องเด่นของ
แต่ละเล่ม สัมภาษณ์ก็ให้สอดคล้องกับเรื่องหลัก”

จากโครงร่างแนวความคิดมาสู่การผลิตและสรรหาต้นฉบับ บ.ก.
หนุ่มลงรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการทำงานของเขาว่า กองบรรณาธิการจะมี
จดหมายแจ้งไปยังนักเขียนประจำว่า ในแต่ละฉบับประเด็นหลักเป็นเรื่อง

อะไร เพื่อให้เนื้อหาของคอลัมน์ประจำเหล่านั้นสอดคล้องกับเรื่องหลักในเล่มเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่ง บ.ก. หนุมยังบอกด้วยความคารวะอีกว่า นักเขียนประจำเหล่านั้นเขียนต้นฉบับให้โดยไม่มีค่าเรื่องตอบแทน มีเพียงการอภิเษกนทานการเป็นหนังสือ

ข้อเขียนอีกส่วนเป็นต้นฉบับจากนักเขียนรับเชิญในหลากหลายแนวซึ่งกองบรรณาธิการจะมีรายชื่อนักเขียนที่น่าสนใจอยู่ในมือ ฉบับไหนมีเรื่องที่เหมาะสมหรือตรงกับความสนใจของนักเขียนคนใด ก็จะเชิญให้เขียนต้นฉบับมาลงพิมพ์

ส่วนต้นฉบับที่กอง บ.ก. ต้องทำเอง หลักๆ ได้แก่ คอลัมน์สัมภาษณ์ และสื่อกฎพิเศษของแต่ละเล่ม ทวีศักดิ์เล่าถึงการระดมกันทำงานในสองส่วนหลักนี้ว่า

“บุคคลที่จะสัมภาษณ์มาลงในคอลัมน์ คนของเส้นขอบฟ้าเราจะดูว่าใครบ้างที่น่าสนใจ อาจเป็นคนที่เราสนใจ หรือแม้จะมีคนสัมภาษณ์มาก่อนแล้ว แต่ยังมีแง่มุมที่ไม่มีคนเจาะลึกเข้าไป เราก็เลือกมา แล้วมาแลกเปลี่ยนกันในกลุ่มว่าจะคุยไปที่ทิศทางไหน ผู้รับผิดชอบการสัมภาษณ์ต้องทำประเด็นสำคัญมาเสนอเพื่อนในกอง บ.ก. แล้วช่วยกันเพิ่มเติม

“ส่วนอีกคอลัมน์ที่กองบรรณาธิการทำเองคือ สื่อกฎพิเศษประจำฉบับ จะวางว่าใครเป็นคนเขียน ซึ่งเราจะร่วมกันแลกเปลี่ยนประเด็นและหาข้อมูลมานั่งอภิปรายกัน คนรับผิดชอบจะต้องจับสาระไว้เป็นเหมือนข้อตกลงร่วม แล้วเอาไปขยายเพิ่มเติม เวลาพูดคุยกัน เราใช้วิธีอัดเสียงไว้ด้วย หลังสัมภาษณ์ก็มาเปิดฟังได้ ให้เขาได้เอาไปคิดไปทำ ไปเพิ่มเติมเพื่อให้อยู่ในทิศทางเดียวกัน ก็จะออกมาเป็นคอลัมน์แสงอรุณ ซึ่งเป็นคอลัมน์สำคัญหลักของเล่ม”

ต้นฉบับเนื้อหาทั้งหมดจะนำมาวางลงในคอลัมน์ต่างๆ ซึ่งประกอบขึ้นเป็นโครงสร้างหลักของเล่ม ดังนี้

“แซกรับเชิญ”

เป็นคอลัมน์สำหรับต้นฉบับของนักเขียนรับเชิญ

“คนของเส้นขอบฟ้า”

คอลัมน์สำหรับบทสัมภาษณ์พิเศษ นำเสนอในลักษณะถาม-ตอบให้ผู้อ่านได้บรรยากาศของการพูดคุย

“แสงอรุณ”

เป็นสื่อกฎพิเศษ หรืออาจเป็นบทความขนาดยาว มีวิธีเล่าเรื่องที่น่าสนใจ โดยเอาเนื้อหาหลักประจำเล่มที่วางไว้ มานำเสนอในเชิงวรรณศิลป์อย่างลงตัว

“เลือกนั่งมา”

เน้นที่เรื่องราวคนเล็กๆ ที่ทำอะไรดีๆ แต่อาจไม่ค่อยมีคนรู้จัก กอง บ.ก. จะไปพูดคุยเก็บสาระมาเสนอให้เห็นถึงความน่าสนใจและความงดงามในสิ่งที่เขาทำ

รวมถึงคอลัมน์ปกิณกะอื่นๆ อาทิ

“อรุโณบาท” -หน้าแรกของ *सानแสงอรุณ* เป็นพื้นที่สำหรับคำคม วาจา วรรคทอง ที่คมคายกินใจ ให้ข้อคิดและแรงบันดาลใจ

“อาทิตย์ทรงกลด” -แนะนำเรื่องเด่นประจำฉบับ

“ห้องสมุดसानแสงอรุณ” -เป็นคอลัมน์แนะนำหนังสือที่น่าสนใจ

“บันทึกบ้านสรวล” -บทบรรณาธิการ

ส่วนคอลัมน์ที่เป็นพื้นที่เปิดรับต้นฉบับ ได้แก่

“หนังสือ-เปลี่ยน-ฉันทน์”

ให้ผู้อ่านเขียนถึงหนังสือที่ส่งผลสะท้อนต่อความคิดและชีวิตของตน

“เดินตามหัวใจ”

คอลัมน์สำหรับงานสารคดี

“ดาลใจจากผู้อ่าน”

สำหรับเรื่องราวไม่จำกัดแนวที่ผู้อ่านจะเขียนเข้ามา ถือเป็นสีสันและการมีส่วนร่วมจากคนอ่าน

และคอลัมน์จดหมายถึงบรรณาธิการ ที่มีชื่อว่า-“สาทร 10”

ส่วนแผนการทำงานของแต่ละฉบับ บรรณาธิการคนปัจจุบัน บอกว่าจะทำล่วงหน้า 2 เดือน โดยในเดือนแรกอยู่ในขั้นตอนของการรวบรวมต้นฉบับ แล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตคือ การจัดหน้า พิสูจน์อักษร และการพิมพ์ ในช่วงเดือนหลัง

“ผมรวบรวมต้นฉบับจากทั้งกอง บ.ก. และจากนักเขียน เอามาทำหน้าที่บรรณาธิการ ตรวจสอบแก้ต้นฉบับ ดูความถูกต้องของเนื้อหา ข้อมูลและภาษา แก้ไขเสร็จก็ส่งไฟล์ต้นฉบับทั้งหมดให้ฝ่ายศิลป์จัดหน้า” บรรณาธิการ สานแสงอรุณ เล่าถึงงานหลักส่วนหนึ่งของบรรณาธิการ

“ราว 2 สัปดาห์ คนจัดหน้าจะส่งต้นฉบับอาร์ตเวิร์คกลับมา ก็ พิสูจน์อักษร ใช้ 3 คน โดยแบ่งครึ่งให้กอง บ.ก. 2 คน อ่านกันคนละครึ่งเสร็จแล้วก็สลับกัน จากนั้นผมก็จะเป็นคนอ่านทั้งหมดอีกครั้ง ซึ่งทั้ง พิสูจน์อักษรและปรับแก้อาร์ตเวิร์คไปด้วย จากนั้นก็ส่งกลับไปให้คนจัดหน้าแก้รวดเดียวจบ

“วิธีการทำงานแบบนี้เพิ่งมาปรับกันตอนหลังนี้เอง แต่ก่อนตรวจกัน 3 รอบ คือปริ๊ตครั้งแรก ส่งไปให้คนจัดหน้า เขาก็กลับมา

ปริ๊ตอีก แล้วส่งกลับไป เขาส่งกลับมา ถ้ายังมีอะไรผิดพลาดก็แก้ อีกที่นี้เวลาไม่พอ เราเลยใช้วิธีการปริ๊ตครั้งเดียว แต่ใช้คนอ่าน 3 คน ก็เท่ากับ 3 รอบเหมือนเดิม แต่จบในเที่ยวเดียว คนจัดหน้าเอาไปแก้แล้ว ไรท์ไฟล์อาร์ตเวิร์คใส่แผ่นซีดีมาเลย

“เราย้ำกับเขาว่ากระบวนการมันเที่ยวเดียว ขอให้เขาช่วยพิถีพิถันเป็นพิเศษด้วย ถ้ายังมีคำผิดหลุดมาเล็กๆ น้อยๆ ผมก็โน้ตให้โรงพิมพ์ช่วยแก้ และก่อนจะพิมพ์จริงโรงพิมพ์จะมีปริ๊ตมาให้เราตรวจ กระบวนการตรวจของเราที่แบบบ้านๆ เขาส่งมาเป็นกระดาษแผ่นใหญ่ 11 ยก (แผ่นแผ่นละ 16 หน้า เราก็มานับ ตัดเป็นแผ่น ทำเป็นเล่มตัวอย่างขึ้นมาเอง แล้วมาตรวจดูว่า รูปถูกตำแหน่ง กราฟฟิกต่างๆ ถูกต้อง จากนั้นก็เข้าสู่กระบวนการพิมพ์ ซึ่งใช้เวลาราว 2 สัปดาห์”

พื้นที่ที่นิตยสารจากโรงพิมพ์ส่งมาถึงสำนักงานกองบรรณาธิการ ทีมงานทุกคนจะลงมาที่ห้องสมุดสถานแสงอรุณ ไม่เว้นแม้แต่แม่บ้านและผู้จัดการมูลนิธิ ช่วยกันคนละไม้ละมือเอา สานแสงอรุณ ใส่ของขึ้นรถไปยังไปรษณีย์กลาง ย่านสี่พระยา เพื่อส่งหนังสือไปถึงมือคนอ่านโดยเร็วที่สุด อย่างที่เปรียบกันว่า แกะซองออกมาหนังสือยังอุ่นๆ อยู่เลย

พ้นจากมือคนทำไปถึงมือคนอ่านแล้ว พระสันติพงศ์ เข็มปัญญา ผากข้อคิดเรื่องหนึ่งว่า

“ให้อ่านเอาเรื่อง หาสาระจากสิ่งที่ตัวเองอ่าน อย่าอ่านส่งๆ ไป เราน่าจะได้ทำอะไรให้เคลื่อนตัวไปจากการอ่านนั้นๆ ถ้าเราชอบอ่านหนังสือ เราอ่านเป็นร้อยๆ เล่ม ถามว่าความรู้อะไรที่เราอ่านหนังสือนั้น เราได้ใช้แล้วหรือยัง หรือว่าที่เราอ่านหนังสือแต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ จากหนังสือเล่มนั้นเลย เป็นการเปล่าประโยชน์และเสียเวลา แต่ถ้าเรา

ได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนั้น เอาไปใช้ทันที มันเป็นความรู้ที่น่าสนใจ
ความรู้ใดๆ ที่เก็บตองเอาไว้ยังไม่เป็นความรู้ แต่ที่เราเอาไปใช้นั้นคือ
ความรู้จริงๆ เราต้องพยายามตรงนี้ ตัวหนังสือจะมีประโยชน์เมื่อเราเอา
ไปใช้ หรือเอาไปแล้วให้คนอื่นฟังก็ยังดี ดีกว่าอ่านแล้วก็เก็บเอาไว้" ❁

สภาน 10
(จดหมายถึงบรรณาธิการ)

สวัสดิ์ครับ น้อย-ทวิศักดิ์ แก้วเข้ม เพื่อนรัก

ได้รับ สานแสงอรุณ แล้วเมื่อช่วงสายๆ นี้เอง ผมเพิ่งไล่เปิด
อ่านดูคร่าวๆ น่าสนใจทีเดียวครับ คงต้องนั่งลงอ่านอย่างจริงจัง หนังสือ
บางเล่มไม่ใช่ว่าจะอ่านเอาแบบลวกๆ ได้ โดยเฉพาะหนังสือที่คนทำ
ตั้งใจทำ ตั้งใจเขียนอย่างประณีต

सानแสงอรุณ ดีขึ้นมากครับ ก่อนนี้ผมก็ได้อ่านมาทุกฉบับแหละ
ไม่เฉพาะแต่ขนาดเล่มที่ปรับเปลี่ยน แต่เนื้อหาที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดครับ
แต่ละเล่มมีริมหัดและที่ทำออกมาได้ดี น่าสนใจ และน่าตื่นเต้นทีเดียว
แม้กระทั่งคอลัมน์เล็กๆ น้อยๆ ที่สุด อย่างหน้าสารบัญ แนะนำเรื่องเด่น
หรือคอลัมน์แนะนำหนังสือ ก็เห็นถึงความตั้งใจทำ ไม่ใช่ทำแบบสุกเอาเผากินพอให้ผ่านไป

ผมว่าทั้งหมดนี้แหละที่ทำให้นิตยสารบางเล่มต่างจากบางเล่ม บางเล่มนั้นเหมือนเป็นหนังสือที่ชุมนุมนักเขียน ได้ต้นฉบับที่ดีแล้วก็มาพิมพ์รวมกัน แต่นิตยสารที่เป็นของคนทำหนังสือนั้น จะหลากหลาย มีชีวิตชีวา มีรสของความเป็นนิตยสาร จะถูกปากคนอ่านและอยู่ในความนิยมของคนอ่านนานกว่า

ผมจะส่งให้เพื่อนพ้องที่บ้านอ่านด้วย เพราะสัมผัสแล้วรู้สึก เหมือนกันว่า สานแสงอรุณ นั้นน่าจะพาไปเปิดอ่านกลางธรรมชาติ ในสวนที่ร่มรื่น ตามเถียงนา หรือกระท่อมสวนยาง ผมรู้สึกว่ามันน่าจะ ได้บรรยากาศและความรู้สึกที่ดี

ด้วยความชื่นชม

วีระศักดิ์ จันทร์ส่งแสง

ขอบคุณสำหรับคำชื่นชม รวมถึงความคิดเห็นที่มีต่อ สานแสงอรุณ ทำให้พวกเราเพลิดเพลินใจขึ้นเยอะและรู้สึกหายเหนื่อยเป็นปลิดทิ้ง คนที่ศรัทธาในการทำหนังสือ เสียจากผู้อ่านนั้นมันมีความหมายยิ่งกว่าการได้ขึ้นเงินเดือนหรือได้รับโบนัสตอนสิ้นปีเป็นไหนๆ แม้ว่าเสียงนั้นจะเป็นคำดีหรือคำชมก็ตาม-ขอบคุณอีกครั้งเพื่อนรัก

(จาก สานแสงอรุณ ปีที่ 12 ฉบับ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2550)

นิตยสารฉบับนี้...ดิฉันหยิบขึ้นมาอ่านได้สบายใจโดยไม่รู้สึกลัวตัวเองไป สานแสงอรุณ อยู่มาสิบปี มีหนุ่มสาวรุ่นใหม่ๆ เข้ามาเรียนรู้งาน ส่วนรุ่นพี่ที่บุกเบิกกันมาก็กำลังจะแก่ไปแล้ว แต่จุดยืนของการเป็นสื่อกลางนำธรรมะ นำสิ่งดีสู่ชุมชนและผู้คนรอบตัว ก็ยังคงเติบโตมั่นคงขึ้นเรื่อยๆ

คนเรานั้นถ้าใช้ชีวิตอย่างสัตย์ซื่อ ไม่คดโกงใคร ไม่โกหกใคร ไม่ใส่ร้ายห้ำหั่นใคร อยู่กับปัจจุบันให้เป็น และการทำงานนำไปสู่ความเมตตา ความเข้าใจในคนรอบข้าง ปัญญาจากการงานประจำวันเกิดขึ้นได้ทุกขณะอยู่แล้ว

นิพัทธ์พร เริงแก้ว

(คัดลอกและตัดทอนจาก สานแสงอรุณ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2550)

ดิฉันเองก็ไม่ทราบว่าจะแก้ต่างให้ตนได้อย่างไร แรงหนุนหนึ่งที่ตาลใจให้ลงถั่วพู ให้غامหามหาบุรุษนาม ปาโบล เนรูต้า ให้ตามหาชีวิตของมหาตมาแห่งอินเดีย ให้ขุดค้นกันบั้งความคิดของชวานารัสเซียผู้สูงศักดิ์ผู้นั้น จนกระทั่งการเริ่มเป็นคนสวนปลูกดอกไม้มืออดินนี้ ก็เป็นเพราะถ้อยคำธรรมดาดเหล่านั้น มิใช่หรือ

สุวรรณา คำไร

แนวทางของ สานแสงอรุณ เป็นแรงบันดาลใจให้แก่ชีวิตข้าพเจ้า เปิดโลกทัศน์ เปิดมุมมอง เปิดวิถีคิดของข้าพเจ้าให้กว้างขึ้น ข้าพเจ้าจะต่อยอดด้วยการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อตนเองและต่อผู้อื่น ชอบและประทับใจสุด ในการออกแบบปก ทั้งด้านนอก ด้านในทุกเล่ม สีกระดาษอาจหม่นและบาง แต่เมื่อได้ทำหน้าที่รองรับการเดินทางของตัวอักษรที่มีคุณค่าทางด้านเนื้อหาสาระยอดเยี่ยม มีประเด็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและจิตใจ มีความหลากหลายของเรื่องราว

เพื่อดูผลงานในความงดงามของชีวิต กระดาษทุกแผ่นก็ทำหน้าที่ของ
กระดาษได้สมบูรณ์แล้ว

ชาลี คงเควีจ

सानแสงอรุณ ทำหน้าที่ดีเพียงพอแล้วครับสำหรับผม
ถ้าจะให้ปรับไปแนวใด ผมน่าจะหาจากเล่มอื่นๆ ได้ คุณอย่าเปลี่ยนนะ
ผมกลัวจะเสียตุล (ภาพในความงดงามของชีวิต)

กวี พงศ์โสภา

ความรู้สึกและคำวิจารณ์ที่มีต่อ สานแสงอรุณ เพื่อร่วมในวาระ
ครบรอบ "10 ปีสานแสงอรุณ" ได้นำความปีติปลาบปลื้มใจมาสู่คณะทำงาน
เป็นอย่างยิ่ง หลายความคิดเห็นเป็นกระจุกสะท้อนการทำงานของเราได้
อย่างดียเยี่ยม จึงตัดทอนบางส่วนของความคิดเห็นมาตีพิมพ์ในที่นี้ หวังใจ
ว่าคุณผู้อ่านเมื่อได้อ่านแล้วจะได้ร่วมปิติไปกับเราด้วย

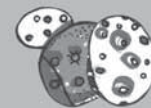
(จาก สานแสงอรุณ ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์
2550) ❁

คมขอลิ้นขอบฟ้า

สานแสงอรุณ เป็นนิตยสารทางเลือกฉบับเล็กๆ ซึ่งบัดนี้เดินทาง
มาถึงปีที่ 12 แล้ว จำนวนคนอ่านอาจไม่มากหากเปรียบกับนิตยสาร
กระแสหลักในตลาดหนังสือ แต่ในบรรดานิตยสารนอกกระแสด้วยกัน คง
ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า สานแสงอรุณ เป็นฉบับหนึ่งที่น่าสนใจที่สุดของยุคนี้

เป็นที่กล่าวถึงกันมากกว่า สานแสงอรุณ ดูดีและน่าจับต้องมากขึ้น
นับตั้งแต่เข้าสู่ทศวรรษที่สองของตัวเอง ในด้านเนื้อหาที่หนักแน่นเข้มข้น
หลากหลาย แต่มีความเป็นเอกภาพ ในแต่ละเล่มจะมีประเด็นหลักที่ชัดเจน

ทุกหน้าของนิตยสารสะท้อนถึงความตั้งใจของทีมงาน แม้
คอลัมน์เบ็ดเตล็ดเล็กๆ น้อยๆ อย่างคอลัมน์แนะนำหนังสือ (ห้องสมุด
สานแสงอรุณ) ก็ยังได้รับการใส่ใจอย่างประณีต หน้าสารบัญมีการแบ่ง

หมวดหมู่อย่างประณีต สรรคาคมาเป็นชื่อหมวดหมู่อย่างบรรจงเหมาะเจาะ (มณฑลแห่งความคิด ละอองทองแสงแดด สีสันพันศิลป์)

บรรณาธิการเป็นอย่างไ รหนังสือก็เป็นอย่างนั้น เป็นคำกล่าวที่สะท้อนว่าตัวตนและแนวคิดของคนทำย่อมส่งทอดมาถึงผลงาน (หนังสือ) ที่เขาทำ

ในทางกลับกัน หากเราได้รับเห็นหนังสือ/นิตยสารฉบับหนึ่งแล้วว่าเป็นอย่างไร--แล้วเราจะอนุมานได้ไหมว่าตัวตนของบรรณาธิการจะเป็นอย่างไร?

ฟังปากคำของ บ.ก. *सानแสงอรุณ* คนปัจจุบัน (ทวีศักดิ์ แก้วเข้ม) คงได้คำตอบบ้าง

เขาเล่าว่า เรื่องราวระหว่างเขากับ *सानแสงอรุณ* มีแง่ที่เปรียบเหมือนเป็นบุพเพสันนิวาส เขาได้มารู้จักและประทับใจใน *सानแสงอรุณ* ตั้งแต่ฉบับแรกๆ จากนั้นก็ห่างหายไปตามยถาวัติของตัวเอง กระทั่งผ่านไปเกือบสิบปี ถึงได้กลับมาบังเป็นคนที่ทำนิตยสารฉบับนี้--โดยผ่านความเกี่ยวข้องกับใครหลายคนจนอำมเมือรื้อฟื้นกันขึ้นมา

คุณรู้จัก *सानแสงอรุณ* มาเกือบสิบปีหรือ-ก่อนได้มาเป็นคนทำ?

ใช่ ผมรู้จัก *सानแสงอรุณ* มาตั้งแต่เป็นนักศึกษา ตอนมาเป็นอาสาสมัคร ผมเรียนเอกภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ก็สนใจเรื่องหนังสือ และชอบทำกิจกรรม รู้ข่าวว่ามีกิจกรรมเชิงแสงหาที่ไหนนี่พลาดไม่ได้ จะเฮโลกันไปเลย บางทีเพื่อนชวนกันมาอีกที พอที่มูลนิธิสานแสงอรุณมีงานเราก็กมา มาช่วยเตรียมงานกันอยู่ทั้งคืนนอนกันที่นั่นเลย ช่วงที่เข้าไปในห้องสมุดนั่นเองที่ได้เห็นนิตยสาร *सानแสงอรุณ* เป็นครั้งแรก

ถือเป็นโอกาสที่ดีมากครั้งหนึ่งในชีวิต ได้มาเห็น คุณเคย เรียนรู้กับ *सानแสงอรุณ* ตั้งแต่เล่มแรกๆ จำความรู้สึกแรกตอนหยิบจับปก *सानแสงอรุณ* ฉบับปฐมฤกษ์ ขึ้นมาเปิดอ่านได้ว่า นิตยสารเล่มนี้สวย และชวนเปิดอ่านเสียจริง

จนเรียนจบในปี 2540 ก็ไปทำโน่นทำนี่อยู่หลายอย่าง ขายหนังสือเก่า อยู่ร้านขายผัก ขายเครื่องเดินทาง จนเจอที่สุพรรณศรีไสยเพชร ซึ่งเคยทำ *सानแสงอรุณ* มาก่อน ผมเคยรู้จักแกตอนมาเป็นอาสาสมัครกับวุฒิสานดี ตั้งแต่ตอนเป็นนักศึกษา รามฯ ตอนเจอกันครั้งนี้เขาออกจากมูลนิธิแล้ว ไปทำสารโกลม และกำลังหาคนช่วย ก็ชวนผมไปทำด้วยที่มูลนิธิโกลมคิมทอง ในฐานะอาสาสมัครนะไม่ใช่เจ้าหน้าที่ประจำ ซึ่งตอนนั้นผมทำงานเป็นลูกจ้างรายวันอยู่ร้านไอศกรีม ทำเรื่องหลังขายอาหารสุขภาพ จุดนี้ถือได้ว่าผมมีโอกาสทำหนังสือจริงๆ จังๆ เป็นที่แรกที่สารโกลมนี้เอง สมัยเป็นนักศึกษาเคยทำแต่หนังสือทำมือกับเพื่อนๆ คำตอบแทนก็ไม่ก็หันบาทหอก แต่มันได้ประสบการณ์ ทำอยู่ราว 8 เดือน ก็รู้ว่าบริษัทสวนเงินมีมา เขารับเจ้าหน้าที่ใหม่มาทำสำนักพิมพ์ ก็ได้เข้าไปทำอยู่เกือบ 3 ปี ได้วิชาทำหนังสือ รู้กระบวนการผลิต เป็นที่ฝึกฝนโดยธรรมชาติเพราะไม่มีใครสอน ก็ลองผิดลองถูกเรียนรู้และฝึกฝนวิชาการทำหนังสือเองมาโดยตลอด

ช่วงนั้นได้สัมผัสกับ *सानแสงอรุณ* โดยอ้อม เนื่องจากเขาเอาไปฝากขายที่ร้านศึกษิตสยาม ของบริษัทสวนเงินมีมา ได้รู้จักกับพีนิพันธ์ ในช่วงนี้เอง ซึ่งต่อมากลายเป็น บ.ก. *सानแสงอรุณ* คนที่ 4 ทำอยู่ได้สัก 2 ปี ก็หาคนทำต่อ ซึ่งตอนนั้นผมออกจากบริษัทสวนเงินมีมาไปแล้ว เนื่องจากผมทำอะไรที่เร่งร้อนและถูกจำกัดเวลามากไม่ได้ รู้สึกเหมือนตัวเองเป็นคนปั๊มหนังสือไปแล้ว ก็ออกไปทำร้านกาแฟกับหญิงสาวของผม

อยู่เกือบ 2 ปี ก็มาบรรจบกับตอนที่เล่าไปแล้วว่าพี่พนธ์กำลังจะออกจาก
สถานแสงอรุณ อยากหาคนทำต่อ โทรมาชวนให้ผมไปทำ ตอนนั้นสถาน
การณิธานไม่ค่อยดีด้วย ก็อยากทำ แต่ไม่มั่นใจเพราะไม่เคยทำนิตยสาร
แต่พี่พนธ์ก็โน้มน้าวด้วยถ้อยคำประมาณว่า เป็นโอกาสที่จะได้ทดลอง
ทำหนังสือ จากครั้งแรกที่รู้จัก ผ่านไปเกือบ 10 ปี จึงได้หวนกลับมาทำ-
ก็เป็นเรื่องแปลกดีเหมือนกัน

มาเริ่มงานนิตยสารครั้งแรก เอาอะไรเป็นแบบเรียน?

เอาสถานแสงอรุณเล่มเก่าๆ มาเปิดดูว่าส่วนผสมของสถานแสงอรุณ
ที่มีอยู่สัดส่วนเป็นอย่างไร เราจะเอาอะไรผสมเข้ามาได้ โดยส่วนตัวแล้ว
ผมชอบด้านวรรณกรรม นิตยสารที่เป็นแรงบันดาลใจก็พวก โลกหนังสือ
ถนนหนังสือ ไรเตอร์ และเพื่อนนคร ซึ่งเล่มหลังอาจเรียกได้ว่าเป็น
นิกกาศินรายเดือนที่ก้าวหน้ามากในสมัยนั้น รวมทั้งนิตยสารในปัจจุบัน
อย่าง สารคดี อินเทอร์เน็ต ผนึกเอามา ดูแต่ผมต้องการทำให้มันมีส่วน
ผสมระหว่างศิลปะวรรณกรรม กับสาระทางเลือกของชีวิต ซึ่งผมอยากให้
ปรากฏในสถานแสงอรุณ แต่คงยากที่จะไปเปลี่ยนบุคลิกที่มันเป็นมา มันจำเป็น
เป็นต้องคงฐานเดิมที่เป็นบุคลิกของสถานแสงอรุณเอาไว้ ผมทำได้แค่เสริม
ให้มันดูกระฉับกระเฉงขึ้น

แต่เท่าที่ทำมาก็ยังไม่เคยถูกเซ็นเซอร์นะ สถานแสงอรุณมีกติกา
อยู่ข้อหนึ่งว่าไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง ซึ่งผมตีความว่า คือการเมืองแบบที่
ถือข้างชัดเจน แต่ผมว่าการเมืองมันมีมากกว่านั้น การที่สามัญชนลุกขึ้น
มาทำบางเรื่องมันก็เป็นการเมืองเหมือนกัน ผมพยายามจะขยายการเมือง
ไปมากกว่าการเลือกข้าง โดยการนำเสนอในลักษณะทำที่ที่นุ่มนวลแบบเรา
แต่มีความท้าทาย

ในแง่ของคนทำได้อะไรกับตัวเองบ้าง?

ทำให้ชีวิตได้เรียนรู้ ผมบอกคนในกองบรรณาธิการเสมอว่า
เราไม่ใช่คนที่รู้แจ้ง แล้วมาสั่งสอนบอกกล่าวคนอ่าน แต่คิดว่าเราได้เรียนรู้
ไปพร้อมกับคนอ่าน การได้สัมภาษณ์ใครบางคน ได้ลงรายละเอียดเรื่อง
บางเรื่องทำให้เราได้เรียนรู้ขึ้นเยอะ ทำเรื่อง 3 ศาสนา ทำให้เราเรียนรู้
อะไรตั้งหลายอย่างเกี่ยวกับคริสต์ อิสลาม และพุทธ ที่เราพอรู้จักอยู่แล้วบ้าง
เมื่อได้รู้จักพยายามใช้ชีวิตที่ไม่ขัดแย้งกับสิ่งที่เรานำเสนอ อย่างเราเรียนรู้
เรื่องทุนนิยม บริโภคนิยม ก็พยายามประหยัต์มัธยัสต์ขึ้น รู้เท่าทันโดยไม่
ตกอยู่ใต้อิทธิพล ข้อดีคือมูลนิธิ เป็นองค์กรที่ไม่ได้เน้นทางธุรกิจ ก็ทำให้
เรามีเวลาที่จะใคร่ครวญเรื่องชีวิตมากพอสมควร ไม่ต้องกดดันมากในแง่
การเพิ่มยอดขายออกสมาชิก

คุณธีรพล นิยม ที่เป็นหนึ่งในผู้ก่อตั้งบอกว่า นิตยสารแนวนี้ต้องมี
ผู้สนับสนุน เพราะจะไปหารายได้จากธุรกิจหรือหวังกำไรไม่ได้ เพราะ
สิ่งที่นำเสนอมันเป็นการลดทอนเสียเป็นส่วนใหญ่ คงไม่มีใครเจ้าของ
สินค้ารายไหนมาเป็นสปอนเซอร์ให้ หมายความว่านิตยสารในกลุ่ม
ทางเลือกยากที่จะอยู่ได้ด้วยตัวเองหรือ?

ตามข้อเท็จจริงอยู่ไม่ได้ เพราะมีคนอ่านเฉพาะกลุ่ม ต้องได้รับ
การสนับสนุนจากองค์กรหรือบุคคลที่รู้สึกว่าจะอยากให้มีหนังสือ/นิตยสาร
แบบนี้ดำรงอยู่ในอุดมคติเราก็อยากให้อยู่ได้ด้วยตัวมันเอง แต่ในความ
เป็นจริงมันยากมาก

 # ดูเหมือนเป็นความขัดแย้งอยู่ในตัวนะ เนื้อหาดี สร้างสรรค์ ไม่มีโฆษณาอมเมมา แต่ทำไมอยู่เองไม่ได้?

มันเป็นคุณภาพพลเมืองของประเทศเรา ที่การอ่านยังไม่เข้มข้น ในเชิงคุณภาพ อาจได้ในแง่ปริมาณ นิตยสารเพื่อคุณะเยอะ แนวแฟชั่น ผู้หญิง มีมากมายล้นแวง อันนี้คนซื้อ เป็นสมาชิกกันมาก สังคมบ้านเรา ไม่เข้มแข็งเพราะคนส่วนใหญ่ไม่อ่านอะไรที่เป็นสาระ ไม่รู้สึกรู้ว่าต้องอ่านเพื่อมีสาระ แต่เน้นการดูและแสวงหาความบันเทิงกันมากกว่า เหมือนที่ สุชาติ สวัสดิ์ศรี เคยให้สัมภาษณ์ทำนองว่า สังคมไทยเป็นสังคมอุดมบันเทิง ไม่ใช่สังคมอุดมปัญญา ซึ่งมันจริงเสียยิ่งกว่าจริง เลยทำให้คุณค่าที่หนังสือพวกนี้ควรได้รับก็น้อยลงกว่าที่ควรจะเป็น นี่เป็นชะตากรรมของประเทศเรา เป็นปัญหาลูกโซลามาไปถึงคุณภาพชีวิตของนักเขียนด้วย คงต้องใช้เวลาและเวลาสักวันหนึ่ง ซึ่งไม่รู้ว่าจะมีหรือเปล่านั้น คนคงตื่นรู้ขึ้นมาในวันหนึ่งว่า เขาต้องโยยหาสิ่งที่เป็นสาระให้กับชีวิตที่โศกได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งถือกันว่ามิติปัญญาที่ชาญฉลาดที่สุด ถ้าหนังสือหรือนิตยสารพวกนี้ ไม่ล้มหายตายจากไปเสียก่อน หรือคนทำไม่ตายไปเสียก่อน เราอาจโศกได้ในวันนั้นก็เป็นได้

 # แล้วถ้าผู้สนับสนุนยุติการสนับสนุนไปแล้ว?

กรณีที่เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน และการสนับสนุนลดลง ก็คงต้องมาหาวิธีการ ซึ่งไม่รู้จะทำได้หรือไม่ เพราะภาพติดไปแล้วว่า สานแสงอรุณอยู่ภายใต้กลุ่มบริษัทแปลน เป็นมูลนิธิของกลุ่มนักธุรกิจที่มีรายได้สูง ซึ่งในความเป็นจริงในปัจจุบันการสนับสนุนไม่ได้มากมายเหมือนยุคแรก ในข้อเท็จจริงก็ไม่ค่อยเพียงพอด้วยซ้ำ แต่โดยภาพลักษณ์

ที่ได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มแปลน ก็ดูเหมือนมันตั้ง การที่คนภายนอกจะมาสนับสนุนก็คงเป็นเรื่องยากเพราะดูเหมือนให้คนที่มียูแล้ว

 # สานแสงอรุณ ตอนนี้อยู่ดีขึ้นทั้งเนื้อหาและหน้าตา คิดจะลองเอาเข้าสู่ตลาดดูบ้างหรือไม่?

ทุกวันนี้ก็ฝากขายตามร้านหนังสือหลายแห่ง ในกรุงเทพฯ ก็ที่ร้านศรีจิตสยาม ร้านนายอินทร์ ทำพระจันทร์ ร้านหนังสือริมขอบฟ้า ร้านหนังสือเดินทาง ร้านโกมล ของมูลนิธิโกมลคีมทอง ร้านเป๊ะผัก ร้านसानอักษร ของโรงเรียนรุ่งอรุณ ร้าน Book Green ร้านหนังสือประตูสีฟ้า ต่างจังหวัดก็มีร้านบ้านหนังสือดี-อุบลราชธานี เกสต์เฮาส์ดำมิละ-เชียงใหม่ ร้านเล่า-เชียงใหม่ ร้านทุ่งกาแฟ-ตลาดน้ำอัมพวา ร้านเพื่อนสุขภาพ-สงขลา

 # ทำไมไม่ผ่านระบบสายส่งไปเลย?

ตอนนี้ก็พยายามผลักดันและเตรียมการให้สานแสงอรุณได้เข้าสู่สายส่งหนังสืออีกครั้งหนึ่ง สิ่งสำคัญคือรู้สึกรู้ว่าเรื่องราวที่เราพยายามเลือกสรรมานำเสนอ คนที่ไปสัมภาษณ์มา รู้สึกว่าน่าเสียดายถ้าได้อ่านกันแต่ในกลุ่มคนเพียงไม่กี่คน อย่างน้อยเนื้อหาที่เรานำเสนอก็น่าจะเป็นประโยชน์ต่อคนวงกว้างมากขึ้น กว่าแค่สมาชิกประจำที่มีอยู่ไม่มาก แต่ก่อนนี่ตอนเป็นเล่มใหญ่ก็เคยเข้าสู่ระบบการขายผ่านสายส่งมาแล้วหนังสือก็กลับมาเยอะมาก ก็ได้ข้อสรุปในช่วงนั้นว่าคงไม่เหมาะที่จะจัดจำหน่ายโดยสายส่งก็ยุติมานาน แล้วมาคุยกันอีกที่ตอนที่ผมเข้ามาทำนี้แหละว่า น่าจะผลักดันสานแสงอรุณขึ้นแผง แต่ผู้ใหญ่ทำให้คิดให้รอบคอบ

แต่อย่างนั้นจะไม่เป็นการพาดนิตยสารทางเลือกเข้าไปสู่กระแสหรือ?

กระแสหลักน่าเป็นเรื่องแนวคิดปรัชญามากกว่าที่จะเป็นในแง่รายละเอียด เพราะไม่อย่างนั้นมันก็ตั้งแต่การพิมพ์มาแล้วที่เราต้องเกี่ยวข้องกับระบบทุน เพียงแต่เราจะเอาเครื่องมือในระบบเหล่านั้นมาใช้เราได้แค่ไหน คำว่าทางเลือกน่าจะอยู่ที่เนื้อหามากกว่าที่รูปแบบหรือระบบ

ชีวิตลงตัวกับงานนี้ไหม?

ผมรักหนังสือก็อยากทำหนังสือ แต่งานเขียนก็ไม่ทิ้งนะ ยังอยากเขียนงานดีๆ เขียนบทกวี เรื่องสั้น ความเรียงในแบบที่ถนัด แต่งานที่ชอบอย่างหนึ่งคือทำหนังสือ ได้ทำหนังสือแบบที่อยากทำออกมาได้มีความสุขมาก

เมื่อคราวที่ สานแสงอรุณ เดินทางมาครบหนึ่งทศวรรษ ทวีศักดิ์ แก้วเข้ม กล่าวถึงความรู้สึกต่อ สานแสงอรุณ ด้วยความภาคภูมิใจว่า

“มีนิตยสารไม่มากนักหรอกที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคนานามาได้จนตลอดรอดฝั่ง โดยเฉพาะสามารถรอดผ่านระบอบการอ่านที่ผันผวนแปรปรวนแปร ของพลเมืองส่วนใหญ่ในประเทศที่รักชอบการ ‘ดู’ นิตยสาร/หนังสือ มากกว่าการ ‘อ่าน’ ผมขออน้อมคารวะและขอบคุณอดีตบรรณาธิการและคนทำงานทุกท่าน ที่ได้อุทิศพลังสร้างสรรค์ให้กับ สานแสงอรุณอย่างเต็มที่มาตลอด 1 ทศวรรษ การงานที่ ‘เล็ก’ แต่ ‘งดงาม’ ย่อมดีกว่าทำการงาน ‘ใหญ่’ แต่ ‘เปล่ากลวง’ หรือไม่ทำอะไรเสียเลย...”

ก่อนจะเดินต่อไปข้างหน้าบนหนทางของการทำหนังสือซึ่งขรุขระทุรกันดาร เขายังหันมามอบกับคนอ่าน

“ผมและคณะทำงานปัจจุบันก็จะสวมชุดกระแจะเก่าคร่ำ กระชับ ทวนบนหลังอาชานักตัวนี้ เหยเฮยไปตามเส้นทางทุรกันดารต่อไป เยี่ยงเดียวกับที่ ดอนกิโฆเต้ แห่งลามันช่า เคยกระทำและเป็นมา... เป็นกำลังใจให้พวกเราด้วยก็แล้วกัน”

ท่ามกลางสื่อสารมวลชนกระแสหลักที่มีอยู่มากมายหลายรูปแบบ กำหนดชีวิตผู้คน สานแสงอรุณ ยังยืนระยะอยู่ได้จากการสนับสนุนของบริษัทธุรกิจขนาดย่อมที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีสายตาที่ยาวไกลบวกกับแรงใจของคนทำหนังสือที่เวียนเข้ามารับผิดชอบ อาจถูกบ้างผิดบ้างผ่านการสั่งสมประสบการณ์ร่วมทั้งคนทำ และคนอ่าน จนวันนี้ นอกจากจุดยืนเพื่อสร้างสมดุลชีวิตและด้วยการลงมือทำ สานแสงอรุณยังเป็นหนึ่งในสื่อทางเลือกเพื่อสร้างคุณภาพ กลางห้วงมหาสมุทรของข้อมูลข่าวสารที่พัดพาผู้คนให้แหวกว่ายไปตามคลื่นยักษ์ เป็นเรือลำน้อยอีกลำหนึ่งที่แล่นไปอย่างมีเส้นทางของตัวเองและเป็นทางเลือกอีกสาย ☸

ห้องสมุดสานแสงอรุณ

สานแสงอรุณ ฉบับ ทำด้วยหัวใจ

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2550

สานแสงอรุณ ฉบับปฐมฤกษ์ ปกเป็นภาพลายผ้าบาติกรูปนกกำลังสร้างรัง ฝีมือของ นิยม เจริญโท ซึ่งเขาบอกว่าภูมิใจที่ได้มีส่วนร่วมในการเริ่มต้น สำหรับการเดินทางอันยาวไกล และเล่าที่มาของภาพปกเล่มแรกว่า เมื่อได้ชื่อเล่มมาแล้วก็คิดหาสัญลักษณ์ที่จะใช้สื่อแทน

คำและความหมายได้ชัดเจน “บังเอิญผมไปเห็นรังนก ก็คิดว่าน่าจะใช้ได้ เพราะรังนกถ้าไม่มีใจ ไม่มีความรักความผูกพัน ไม่มีทางสร้างได้สำเร็จ... ต้องใช้ทั้งความเสียสละและความอดสาหะอย่างมาก”

ด้านเนื้อหา นั้น ยุทธชัย เกลิมชัย เขียนไว้ในบทบรรณาธิการว่า “ความฝันของเรา เป็นนิตยสารสาระทางเลือก ให้คุณค่าและกำลังใจอย่างสอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตปัจจุบัน นำเสนอเรื่องจริง ประสบการณ์จริงของชีวิตที่กล้าคิด กล้าทำทลาย พร้อมๆ กับการเป็นเวที เปิดไว้สำหรับความหลากหลายทางความคิดและจินตนาการของผู้อ่าน เพื่อการสร้างสรรค์และเป็นเจ้าของร่วมกัน...”

เขาเล่าเบื้องหลังที่มา ก่อนจะสำเร็จออกมาเป็นรูปเล่มว่า ได้ข้อมูลการทำนิตยสารจากเอกสาร แล้วลองทำเป็นเล่มออกมา เชิญผู้หลักผู้ใหญ่ในแวดวงหนังสือมาเป็นที่ปรึกษา ขอความเห็นว่ามีนิตยสารควรจะเป็นอย่างไร “ค้นร่างกฎวิจารณ์และเลย แก้ไปแก้มาจนไม่ไหวแล้ว สุดท้ายเนื้อหาเล่มแรกก็ออกมา ทำด้วยหัวใจ”

สานแสงอรุณ ฉบับ ๑๐ ปี สานแสงอรุณ “ยังสานต่อ”

ปีที่ 11 ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2550

สานแสงอรุณ ฉบับวาระครบรอบ 10 ปี รวบรวมข้อเขียน คำอำนวยการ คำวิจารณ์ จากกวี นักคิดนักเขียน และนักปฏิบัติทางสังคมในด้านต่างๆ ซึ่งทุกคนล้วนถือเป็นบุคคลสำคัญในแนวทางเลือกทั้งสิ้น อาทิ พระไพศาล

วิศาล, ระพี สาคริก, ระวี ภาวิไล, ประสาน ต่างใจ, ส.ศิริรักษ์, คำสิงห์ ศรีนอก, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, รุ่งอรุณ ณ สนธยา, ติเรมอร อุณหภูม, ศิวกานท์ ปทุมสูติ, พจนา จันทรัสสินี, ผ่อง เช่งกิ่ง, ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ, มาโนช พรหมสิงห์ ฯลฯ เนื้อหาแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ตีพิมพ์อยู่ใน 3 ภาคของหนังสือเล่มนี้ ได้แก่

พระตะวัน เป็นข้อเขียนเชิงคำอำนวยการ

ฝันเจ็ดห้า แนวคิดแนวทางและเรื่องราวเกี่ยวกับความเป็นมาของ สานแสงอรุณ จากมุมมองความเห็นของคนนอก

ทางทำทลาย เส้นทางความเป็นมาของ สานแสงอรุณ จากกลุ่มผู้ออกตั้ง บรรณาธิการ และอื่นๆ

सानแสงอรุณ ฉบับ ดัวยรักและเมตตา
ปีที่ 12 ฉบับที่ 4 กรกฎาคม-สิงหาคม 2551
सानแสงอรุณ ฉบับปัจจุบัน เรื่องหลักของเล่ม
เป็นสัปดาห์เรื่อง พลังแห่งความรักและเมตตา,
บทสัมภาษณ์ ส.ศิริรักษ์ ต่อที่ชนะในเรื่อง
ความรักความเมตตา, เดินตามหัวใจเรื่อง
ชีวิตทางเลือกที่นิมบิณ, ข้อเขียนรับเชิญของมูฮัม
มัด สาห์ลิ้ม และเรื่องราวอีกหลากหลาย

ที่คงเส้นคงวาในเรื่องความเข้มข้น สามารถหาอ่านได้จากร้านหนังสือ
บางแห่งในกรุงเทพฯ อาทิ ร้านนายอินทร์ ท่าพระจันทร์,
ร้านหนังสือริมขอบฟ้า ถนนราชดำเนินกลาง, ร้านหนังสือเดินทาง
ถนนพระสุเมรุ หรือติดต่อโดยตรงที่ สานแสงอรุณ

64 ซอยสาทร 10 ถนนสาทรเหนือ เขตบางรัก กรุงเทพฯ
10500

โทรศัพท์ 0-2237-0080 ต่อ 217, 218

โทรสาร 0-2234-1665

E-mail : ssamag@yahoo.com Blog : oknation.net/blog/samsaeng-arun